

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Чирчик Сергій Васильович

УДК 378.14:72.012

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
БАКАЛАВРІВ З ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Житомир – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант:

доктор педагогічних наук, професор
Дубасенюк Олександра Антонівна,
професор кафедри педагогіки Житомирського
державного університету імені Івана Франка.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Тищенко Володимир Петрович,
учений секретар Відділення професійної
освіти і освіти дорослих НАПН України,
(м. Київ);

доктор педагогічних наук, професор
Орлов Валерій Федорович,
проректор з наукової роботи Мистецького
інституту художнього моделювання та
дизайну імені Сальвадора Далі,
(м. Київ);

доктор педагогічних наук, професор
Титаренко Валентина Петрівна,
декан факультету технологій та дизайну
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка.

Захист відбудеться 25 вересня 2017 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, 2-й поверх, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті http://zu.edu.ua/avto_ped.html та в бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40.

Автореферат розісланий 23 серпня 2017 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.Л. Яценко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. У сучасних умовах соціально-політичного й економічного реформування держави, актуалізованого фундаментальними безпековими викликами та економічною нестабільністю з одночасним євроінтеграційним прагненням України, особливі вимоги висуваються до фахівців, які мають швидко адаптуватися до сучасних соціально-економічних умов, гнучко реагувати на запити суспільства та ефективно працювати в умовах ринкової економіки. Зазначене обумовлено новітніми тенденціями в галузі професійної підготовки фахівців та є предметом особливої уваги фахівців освітньої галузі, що зазначено в законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти, Національній стратегії розвитку освіти до 2021 року, Концепції Державної програми розвитку освіти, Концепції розвитку національного дизайну, Декларації Болонського Стратегічного Форуму тощо.

Нині, в еру швидкого розвитку інформаційних технологій, систем і ресурсів, проектно-технічних комунікацій, дизайн стає домінуючим фактором підвищення конкурентоспроможності всіх соціально-економічних галузей. Це, в свою чергу, зумовлює інтеграцію дизайну у всі сфери життєдіяльності людини та вимагає модернізації професійної підготовки фахівців у цій сфері.

Підготовка бакалаврів з дизайну, проектна діяльність яких спрямована на художнє оформлення предметно-просторового середовища у контексті «тиражованих» стилістичних ідей, не є пріоритетом вищої школи, головні тенденції розвитку якої вимагають потужного розвитку «дизайну інтер'єру». Це може бути вагомим чинником у формуванні національних ідей і концепцій щодо впровадження інноваційних технологій в усіх напрямках державотворення.

Аналіз становлення та розвитку українського дизайну в різні історичні епохи дозволяє констатувати, що вітчизняна дизайн-освіта ще не має глибоко обґрунтованої методології і загальноприйнятої моделі реалізації. Про це свідчать і наявні у вищих навчальних закладах України освітні програми, цикли і структурно-логічні підходи до професійної підготовки дизайнерів інтер'єру, які не повною мірою відповідають викликам сьогодення.

Зокрема, у професійній підготовці за напрямом дизайн нині домінує традиційний підхід, що визначається теорією і методикою розв'язання стандартних проектних завдань, які не відображають реальні потреби суспільства та держави у галузі дизайнерської освіти. Зважаючи на запити сучасного креативного суспільства до технологічної, художньо-композиційної якості «продуктів» дизайну та, власне, до професійного рівня самих дизайнерів, виникає нагальна потреба розробки нової концептуальної моделі підготовки фахівців у визначеній сфері.

Предметом вивчення педагогів, філософів, психологів, мистецтвознавців є методологія дизайн-освіти, яка окреслює: філософські і психофізичні аспекти мистецької складової дизайн-освіти (В. Андрєєв, О. Асмолов, М. Бердяєв, Г. Костюк); роль мистецтва в системі становлення особистості майбутнього

дизайнера (М. Коськов, В. Орлов, О. Рудницька, В. Щербина та ін.); питання теорії і методики дизайну з позицій творчості (О. Бойчук, В. Даниленко, Є. Лазарев, О. Фурса та ін.); наукове тлумачення складу і структури професійної компетентності (С. Данилюк, Е. Зеєр, І. Зимня, Н. Ковалевська, Н. Кузьміна, М. Левочко, І. Міщенко, Дж. Равен та ін.); розвиток дизайн-освіти у вищих навчальних закладах (С. Алексєєва, Є. Антанович, Т. Божко, А. Дижур, О. Лаврентьєв, С. Мізєвіч, Р. Мухутдінов, В. Савін та ін.).

У науковій літературі досить широко висвітлені: проблематика історії становлення та розвитку дизайну (К. Кондратьєва, С. Хан-Магомедов та ін.); дизайн міського середовища (В. Ангелов, І. Добриціна, А. Єфімов, Л. Салмін та ін.); поглиблені дослідження особливостей архітектурних просторів (М. Бєвз, І. Древаль, В. Мироненко, А. Скороходова та ін.); особливості організації предметно-просторового середовища та дизайн інтер'єрів (Н. Новосельчук, Ю. Третьак, В. Шабалин, М. Яковлев та ін.); ідеї книжкового дизайну (Є. Антонович, Є. Балашова, Є. Бельчиков, Б. Валуєнко та ін.), формування візуально-образної мови (М. Опалєв, О. Ганоцька та ін.), графічного дизайну (Т. Божко, Л. Білякович, О. Джеджула, Ю. Золотухін, О. Лагутенко та ін.), дизайну одягу (О. Воронцова, І. Торшина, О. Лагода, О. Пенчук та ін.); окреслено дослідницьку складову у професійній підготовці за напрямом «дизайн» (С. Алексєєва, А. Алексюк, С. Амеліна, В. Раєвський та ін.).

У наукових доробках зазначених авторів простежуються різні підходи до розуміння професійної підготовки майбутніх дизайнерів у сучасному освітньо-виховному середовищі. Однак, безпосередньо проблема формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру ще не була в українській педагогічній науці предметом спеціальних досліджень.

Аналіз практичного досвіду щодо вирішення проблеми формування професійної компетентності в теорії і практиці підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру, методологічної та методичної літератури дозволяє окреслити певні суперечності між:

- суспільною потребою у високоякісних продуктах дизайну та їх наявним вітчизняним рівнем;
- сучасними вимогами суспільства до ефективної професійної діяльності фахівця з дизайну інтер'єру та недостатністю спеціальних наукових розробок щодо системної реалізації цього процесу;
- зростанням професійних інтересів і потреб зазначених фахівців до підвищення власної професійної компетентності та відсутністю теоретично обґрунтованих моделей і рекомендацій щодо її розвитку;
- необхідністю вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх дизайнерів та недостатньою обґрунтованістю теоретичних та методичних засад цієї підготовки.

Отже, актуальність проблеми, її соціальна значущість, необхідність вирішення виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: **«Теоретичні і методичні основи формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана в межах комплексних наукових тем: «Формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах європейської інтеграції» – Житомирський державний університет імені Івана Франка (державний реєстраційний номер РК № 0110U002110); «Теорія і практика формування фахової компетентності з дизайну у студентів вищих мистецьких навчальних закладів» – Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука (державний реєстраційний номер РК 0116U008692); тему дисертації затверджено вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 4 від 26. 11. 2010 р.) й узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 9 від 21. 12. 2010 р.).

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні теоретико-методичних основ та експериментальній перевірці ефективності впровадження концептуальної моделі розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити історико-педагогічний аналіз проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру на різних етапах суспільного розвитку.

2. Обґрунтувати теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру.

3. Проаналізувати категоріально-понятійний апарат проблемного поля дослідження.

4. Охарактеризувати сутнісні ознаки, структуру, критерії, показники та рівні розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців з дизайну інтер'єру на основі вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду.

5. Визначити організаційно-методичні умови фахової підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру.

6. Створити методику формування професійної компетентності майбутніх дизайнерів.

7. Розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити концептуальну модель розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру на основі запровадження багатомірного дисперсійного та регресійного аналізу.

8. Створити та впровадити навчально-методичне забезпечення щодо професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру.

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх фахівців з дизайну інтер'єру у вищих навчальних закладах України.

Предмет дослідження: теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру.

Концепція дослідження. Науковий інтерес до окресленої проблеми зумовлений її актуальністю в сучасній системі освіти, вимогами до підготовки майбутніх дизайнерів як компетентних, висококваліфікованих фахівців,

здатних творчо здійснювати професійну діяльність в умовах суспільно-політичних, економічних та культурних змін.

Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру розглядається як загально-педагогічний феномен із відповідними складовими (метою, структурою та змістом), що має виражатися в органічному поєднанні традиційних та інноваційних методів, прийомів і засобів за принципом взаємного доповнення та підсилення.

Домінування творчого компоненту в процесі професійної підготовки і становлення проектного мислення сучасного дизайнера – це не механічне поєднання двох паралельних видів діяльності, а певна організація процесу становлення і розвитку особистості. Відповідно, для того, щоб творчий компонент став ефективним засобом формування проектного мислення майбутнього дизайнера, професійну підготовку слід здійснювати на основі сучасних наукових підходів до організації всього навчально-виховного процесу, а стиль мислення майбутнього дизайнера в проектній і творчій діяльності має реалізовувати перспективний вектор розвитку сучасної дизайн-освіти.

За таких умов докорінно трансформується роль професорсько-викладацького складу, коли викладач стає координатором і керівником творчо-проектної діяльності студентів. Успішне впровадження такої моделі у процес професійної підготовки дизайнерів інтер'єру в якісному і кількісному аспектах залежить від рівня професійної компетентності викладачів як носіїв професійних знань, умінь і навичок.

У зв'язку з цим важливим постає розгляд професійної підготовки фахівців з дизайну з урахуванням світових інтеграційних тенденцій та глобалізаційних процесів у теорії і практиці вітчизняної системи освіти. Це дозволяє виявити специфіку адаптації дизайн-освіти України до загальноєвропейського освітнього та культурного простору з актуалізацією національної складової.

Концепція дослідження вміщує три діалектичним чином взаємопов'язані *концепти*, актуалізація яких сприяє реалізації головної ідеї дослідження.

Методологічний концепт включає: фундаментальні філософські ідеї, передусім, філософії людиноцентризму, філософії освіти, принципи природовідповідності, гуманізму, естетизму та прагматизму в побудові ландшафтного й інтер'єрного середовища, що відображає діалектичний взаємозв'язок і взаємодію різних наукових підходів (системно-структурного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного, аксіологічного, культурологічного, варіаційного, креативного, акмеологічного, рефлексивного) і дозволяє сформувати цілісне уявлення про професійну підготовку майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру, дає змогу виділити базисні системні зв'язки та компоненти професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру; теоретичні положення, що реалізують особистісно-професійний аспект готовності студентів-дизайнерів до виконання професійних завдань та сприяють розвитку творчо-інноваційної складової проектною діяльністю студентів, орієнтуючи навчальні дисципліни на вищі зразки загальнолюдської культури, що

зумовлюється соціальною роллю дизайнера у системі соціального замовлення.

Теоретичний концепт реалізує систему ідей, концепцій, теорій, вихідних категорій та основних понять («дизайн», «дизайн інтер'єру», «професійна підготовка», «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність дизайнера інтер'єру»), рефлексія яких дозволяє окреслити проблемне поле та обґрунтувати провідні положення дослідження, а саме: в основу концепції професійної підготовки майбутніх фахівців з дизайну інтер'єру покладено сучасні наукові засади, що забезпечують конкретно-наукове підґрунтя розробки відповідної концептуальної моделі; розгляд термінологічного апарату дослідження сприяє визначенню структурно-логічної системи професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру,

Методичний концепт передбачає розробку навчально-методичного забезпечення професійної підготовки фахівців у галузі знань 0202 «Мистецтво», освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», напряму підготовки 6.020207 «Дизайн», кваліфікації 3471 «Дизайнер-виконавець інтер'єру», який ураховує соціальні запити до професійної діяльності, специфіку викладання навчальних дисциплін та також забезпечує науковий, інформаційний та методичний супровід навчального процесу та розробку й упровадження авторської методики, навчально-методичних комплексів дисциплін, формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру, розвитку їх психологічної готовності до професійної діяльності, що забезпечує інтегрування в зміст дизайн-освіти традиційних та інноваційних методів, прийомів і засобів за принципом взаємного доповнення та підсилення і сприяє підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх фахівців з дизайну, орієнтує їх на подальшу професійну самореалізацію.

Реалізація концептуальних ідей забезпечується методологічними й теоретичними засадами, а також розробленою концептуальною моделлю розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів у визначеному напрямі.

Загальна гіпотеза дослідження полягає в тому, що професійна підготовка майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру у вищих навчальних закладах набуває ефективності і буде сприяти формуванню професійної компетентності майбутніх дизайнерів інтер'єру за умови наукової розробки її теоретико-методичних засад, інтеграції відповідного науково-методичного забезпечення в освітнє середовище вищого навчального закладу.

Загальну гіпотезу конкретизовано у *часткових припущеннях* щодо необхідності забезпечення цього процесу шляхом:

- теоретико-методологічного обґрунтування системи професійної підготовки майбутніх дизайнерів, що базується на сучасних наукових підходах в освіті;

- використання вітчизняного та зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців із дизайну інтер'єру та реалізації сучасних світових тенденцій, що сприятиме підвищенню її ефективності;

- обґрунтування та упровадження в освітній процес ВНЗ організаційно-

методичних умов та концептуальної моделі розвитку професійної компетентності фахівців з дизайну інтер'єру;

– розробки методики поетапного формування у студентів професійної компетентності, що регламентується ступеневістю її становлення в процесі теоретичної та практичної підготовки студентів на міжпредметній основі.

Методологічну основу дослідження становлять: філософські положення наукової теорії пізнання, діалектичні принципи взаємозв'язку та взаємообумовленості закономірностей і явищ соціальної дійсності, необхідності об'єктивного вивчення у розвитку і взаємозв'язку з конкретно-історичними умовами на основі єдності логічного та історичного, загального й особливого; положення системної методології (теорія організації, загальна теорія систем, концепція самоорганізації); концептуальні положення психології й педагогіки про провідну роль діяльності у формуванні особистості, єдності свідомості і діяльності у процесі навчання; провідні ідеї системно-структурного, особистісно орієнтованого, рефлексивного, діяльнісного, варіаційного, креативного, компетентнісного, акмеологічного, культурологічного підходів до професійної підготовки майбутніх дизайнерів; педагогічні теорії розвитку й саморозвитку професійних якостей особистості в процесі діяльності.

Теоретичну основу дослідження становлять положення і висновки наукових праць з проблем: загальної теорії мотивації діяльності (Л. Виготський, П. Гальперін, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн та ін.); теорії професійної освіти (А. Алексюк, Н. Амеліна, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало та ін.); психології творчості (Л. Виготський, В. Моляко, С. Рубінштейн, та ін.); принципів художнього формоутворення (Ю. Боженко, О. Бондар, А. Черніков, М. Яковлєв та ін.); теорії особистісно орієнтованого навчання та розвитку особистості майбутнього фахівця у професійній підготовці (Г. Балл, В. Рибалка, М. Смульсон); теорії моделювання в освіті і освітніх системах (В. Ашихмін, І. Баврін, В. Карась, І. Карась, Р. Шеннон, В. Ясвін та ін.); застосування інноваційних підходів в організації професійної підготовки майбутніх фахівців у системі професійної освіти (О. Вознюк, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, О. Карпова та ін.); моделювання сприйняття об'єктів дизайну (Р. Амхайм, Й. Іттен, У. Боумен, Л. Веккер, І. Кузнецова, А. Устинов та ін.); теорії і практики дизайн-освіти (С. Алексєєва, С. Зінченко, Г. Максименко, В. Тищенко, О. Фурса, Ю. Яворик та ін.); теорії і методики професійного становлення майбутніх дизайнерів (Т. Божко, О. Бойчук, Г. Гребенюк, В. Даниленко, В. Орлов, В. Титаренко, О. Отич, В. Радкевич, В. Савін та ін.); офіційних документів міжнародних організації (ЮНЕСКО, Європейського Економічного Співтовариства, Ради Європи та ін.) щодо дизайн-освіти та позиціонуванні дизайну у сфері національної культури.

Організація дослідження. Дисертаційна робота здійснювалась упродовж 2008-2017 рр. у кілька етапів.

На першому етапі (2008-2009 рр.) – здійснено аналіз проблеми, вивчено стан розробленості проблеми у науковій літературі з філософії, психології,

педагогіки, філософії освіти, історії педагогіки, розглянуто законодавчі та нормативно-правові акти тощо; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, сформульовано загальну та робочу гіпотезу.

На другому етапі (2010-2012 рр.) – проаналізовано досвід роботи у провідних навчальних закладах, обґрунтовано теоретико-методологічні засади подальшої експериментальної роботи, уточнено поняттєво-термінологічний апарат наукового дослідження, розроблено програми констатувального та формувального етапів експерименту та визначено статистичні вимоги до вибірки учасників експерименту, розпочато констатувальний етап експерименту, розглянуто сучасний стан дизайн-освіти у вищих навчальних закладах України.

На третьому етапі (2012-2015 рр.) – здійснено дослідно-експериментальну перевірку гіпотези, концептуальної моделі дослідження; впроваджено науково-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх дизайнерів; здійснено апробацію результатів науково-дослідної роботи; презентовано результати розробки складових галузевого стандарту вищої освіти (ОКХ, ОПП, засоби діагностики якості вищої освіти) в галузі знань 0202 «Мистецтво», освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», напряму підготовки 6.020207 «Дизайн», кваліфікації 3471 «Дизайнер-виконавець інтер'єру».

На четвертому етапі (2016-2017 рр.) – проаналізовано та узагальнено результати формувального етапу експерименту; сформульовано загальні висновки та практичні рекомендації; окреслено перспективи подальших наукових досліджень, оформлено дисертаційну роботу.

Організація та експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Київського національного університету культури і мистецтв (у тому числі Відокремленого підрозділу «Кіровоградський факультет КНУКіМ», Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія КНУКіМ», Відокремленого підрозділу «Вінницький факультет КНУКіМ»), Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, Київського університету культури, Мистецького інституту художнього моделювання і дизайну імені Сальвадора Далі, Інституту реклами. В експериментальному дослідженні на різних його етапах брало участь 420 студентів, професорсько-викладацькій склад кафедр дизайну вищих навчальних закладів у кількості 38 осіб, а також 9 методистів кафедр дизайну зазначених навчальних закладів.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає у міждисциплінарному аналізі професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру як цілісного феномену з усіма його складовими, що базується на сучасних наукових підходах і положеннях концепції творчого розвитку особистості, формування її професійно важливих якостей.

Вперше розроблено та обґрунтовано концептуальну модель розвитку професійної компетентності майбутніх дизайнерів інтер'єру на основі діалектично пов'язаних наукових підходів; створено авторську оптимізаційну

модель діагностики якості вищої освіти «Інтеграл компетентності дизайнера»; виявлено сучасні тенденції професійної підготовки дизайнерів інтер'єру в умовах вищого навчального закладу; впроваджено сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру; обґрунтовано структуру, критерії та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх дизайнерів інтер'єру; визначено етапність професійної підготовки дизайнерів інтер'єру.

Удосконалено зміст, організаційні форми, методи та методику професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру шляхом упровадження як відповідних організаційно-методичних умов формування професійної компетентності, так і науково-педагогічних засад професійної підготовки майбутніх фахівців на основі принципів гуманізації, історизму, системності, цілісності, персоніфікації діалогічності, природовідповідності, культуровідповідності, контекстності та діалектичній узгодженості тощо. Уточнено та поглиблено поняттєво-термінологічний апарат проблеми професійної підготовки дизайнерів, а також зміст базових понять дослідження («компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність дизайнера інтер'єру» тощо);

Подальшого розвитку набули: теоретичні положення теорії і практики професійної педагогіки у визначеній сфері; проектування змісту професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру в контексті євроінтеграційних процесів.

Практичне значення дослідження полягає: в розробці, обґрунтуванні й упровадженні науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру; розробці авторської оптимізаційної моделі «Інтеграл компетентності дизайнера», проведенні регресійного, багатофакторного дисперсійного аналізу ефективності впровадження моделі розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру, розробці навчально-методичних комплексів з дисциплін «Інформаційні технології, системи та ресурси», «Інформаційні технології в дизайні середовища», «Матеріалознавство», «Світлодизайн»; підготовці та впровадженні навчальних посібників: «Математичне моделювання у сучасному професійному дизайні: теорія, методологія, практика», «Основи світлотехніки для дизайнерів» (гриф Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №1/11-1867 від 13.02.12), «Світлодизайн»; публікації та використанні у навчальному процесі монографії «Професійна підготовка дизайнерів інтер'єру: теорія, методика, практика»; автор є одним з розробників складових галузевого стандарту вищої освіти (освітньо-кваліфікаційна характеристика, освітньо-професійна програма, засоби діагностики якості вищої освіти) у галузі знань 0202 «Мистецтво», освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр», напряму підготовки 6.020207 «Дизайн», кваліфікації 3471 «Дизайнер-виконавець інтер'єру» (2014 р.).

Методи дослідження. Для реалізації окреслених завдань, досягнення мети і перевірки гіпотез використано комплекс взаємодоповнювальних методів

дослідження:

теоретичні – аналіз і синтез філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури, в якій висвітлюються проблеми формування професійної компетентності фахівців з дизайну у вищій школі; історико-педагогічний аналіз – з метою вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду у сфері дизайн-освіти й обґрунтування сучасних тенденцій розвитку професійного дизайну; метод термінологічного аналізу – для вивчення проблемного поля дослідження; моделювання та системний аналіз – для розробки концептуальної моделі розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру та ін.;

емпіричні – бесіда, анкетування, опитування, тестування, інтерв'ювання, вивчення результатів навчально-професійної діяльності суб'єктів освіти (проектів, творчих робіт, дослідницьких завдань та ін.), ранжування; обсерваційні (безпосереднього та опосередкованого спостереження за динамікою професійного становлення майбутніх дизайнерів); педагогічний експеримент;

методи математичної статистики – для обробки й узагальнення результатів дослідно-експериментальної роботи, виявлення залежності кількісних і якісних показників у контрольних та експериментальних групах від упровадження організаційно-методичних умов; визначення їх вірогідності і достовірності; методи математичного моделювання: багатофакторний дисперсійний порівняльний аналіз – для визначення ефективності концептуальної моделі розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру; регресійний аналіз – для оцінки сформованості професійної компетентності майбутніх дизайнерів.

Результати роботи впроваджено в процес підготовки фахівців у Київському національному університеті культури і мистецтв (довідка № 1175 від 04. 10. 2016 р.), Київському державному інституті декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука (довідка № 325 від 27. 09. 2016 р.), Мистецькому інституті художнього моделювання та дизайну імені Сальвадора Далі (довідка № 247 від 16. 12. 2016 р.), Вищому навчальному закладі «Інститут Реклами» (довідка від 16. 09. 2016 р.), Київському національному університеті культури і мистецтв відокремлений підрозділ «Кіровоградський факультет КНУКіМ» (довідка № 5 від 27. 05. 2015 р.), відокремлений підрозділ «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв» (довідка № 64/20 – 134 від 20. 05. 2015 р.); Київському національному університеті культури і мистецтв відокремлений підрозділ «Вінницький факультет КНУКіМ» (довідка № 87 від 23. 06. 2015 р.); Київському університеті культури (довідка від 23. 06. 2015 р.), Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв (довідка № 890 від 25. 11. 2013 р.).

Особистий внесок здобувача. У колективній монографії «Освітньо-інноваційні технології: теорія і практика» автору належить V глава – «Засоби діагностики якості вищої освіти зі спеціальності «дизайн інтер'єру» (0,6 др. арк.); у колективній монографії «Освіта та епоха (актуальна наукова

парадигма)» – XII глава – «Позиціонування практики у системі фахової підготовки за напрямом «дизайн» (0,5 др. арк.); у колективній науковій статті «Оптимізаційна модель оцінки рівня сформованості професійної компетентності дизайнера» (співавтор В.В. Соломатова) – обґрунтування і теоретична розробка оптимізаційної моделі оцінки рівня сформованості професійної компетентності дизайнера (0.5 др. арк.); у колективній науковій статті «Методологія дизайн-проектування у контексті професійного становлення майбутнього дизайнера середовища» (співавтор М. Й. Жук) – аналіз концептуальних засад професійної підготовки майбутніх дизайнерів, дослідження спрямування навчальних графічних робіт за своїм змістом і призначенням у сучасних вищих навчальних закладах архітектурно-дизайнерського спрямування, аргументація впровадження компетентнісного підходу в професійній підготовці майбутніх дизайнерів середовища (0.5 др. арк.).

Ідеї співавторів зазначених праць у дисертації не використовувалися.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях, зокрема, *міжнародних*: «Освіта та наука в умовах глобальних викликів» (Сімферополь-Судак, 2010), «Еліта і обдарованість: точки перетину» (Київ, 2010), «Вища школа: національні пріоритети і європейські орієнтири» (Черкаси, 2010), «Людина – Культура – Мистецтво – Творча особистість» (Луганськ, 2011), «Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст» (Полтава, 2013), «Міське середовище – ХХІ ст. Архітектура. Будівництво. Дизайн» (Київ, 2014), «Педагогіка 2014. Досягнення, проекти, гіпотези» (Варшава-Краков, 2014), «Наукові пошуки ХХІ століття: молодіжний вимір» (Київ, 2015), «Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції» (Полтава, 2015), «Методологія збереження та розвитку народної архітектури у культурному ландшафті» (Київ, 2015), «Сучасні проблеми підготовки вчителя і його професійного удосконалення» (Чернігів, 2015), «Педагогіка. Актуальні наукові дослідження. Теорія, практика» (Познань, 2015), «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття» (Київ, 2016); *всеукраїнських*: «Правове регулювання вищої освіти України: сучасний стан та перспективи розвитку» (Київ, 2009), «Становлення образотворчого мистецтва в сучасному соціокультурному просторі» (Луганськ, 2010), «Українська культура та ментальність: самобутність в умовах глобалізації» (Сімферополь, 2010), «Мистецтво і дизайн: традиції, пошук, перспективи» (Київ, 2011), «Синергетика і творчість» (Київ-Житомир, 2011), «Вікові особливості формування інтелекту» (Київ, 2011), «Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку» (Житомир, 2012), «Сьомий тиждень мистецтв» (Київ, 2013), «Етнодизайн у контексті інновацій ХХІ століття» (Київ, 2014), «Проблеми та перспективи розвитку маркетингу, зв'язків з громадськістю та дизайну в рекламній індустрії» (Київ, 2015), «Актуальні проблеми дизайн-освіти в європейському вимірі» (Київ, 2015), «Проблеми та перспективи розвитку маркетингу, зв'язків з громадськістю та дизайну в умовах глобалізації та розбудови української держави» (Київ, 2017);

регіональних: «Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст» (Полтава, 2013), «Глобалізація напрямів дизайну в умовах постіндустріальних трансформацій» (Київ, 2016), «Художні практики на початку ХХІ століття: новації, тенденції, перспективи» (Київ, 2016). Апробація результатів дослідження здійснювалася також на міжнародних виставках навчальних закладів у м. Києві "Сучасна освіта в Україні" (2009-2015 рр.). Результати дисертаційної роботи обговорювалися на засіданнях кафедри дизайну середовища Київського національного університету культури і мистецтв (2010-2017 рр.) та на засіданнях кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка (2008-2017 рр.).

Публікації. Основний зміст дослідження висвітлено в 64 публікаціях, з них: 2 монографії, 21 стаття у провідних наукових фахових виданнях України, 5 – у наукових періодичних виданнях зарубіжних країн, 2 розділи у колективних монографіях, 2 навчальні посібники (із них 1 навчальний посібник з грифом МОН), 3 – складових галузевого стандарту вищої освіти України, 23 статті і тези у збірниках наукових праць за матеріалами наукових конференцій, робочі, навчальні програми та навчально-методичні комплекси з дисциплін. Загальний обсяг публікацій – 115,8 д.а.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів і висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг тексту дисертації становить 774 сторінки, з них 390 сторінок основного тексту. У списку використаних джерел подано 579 найменувань, з них 35 іноземними мовами. Робота вміщує 23 таблиці, 32 рисунки, що займають відповідно 12 і 17 самотійних сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми та доцільність її наукового розгляду, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет; сформульовано концепцію дослідження, охарактеризовано методологічні й теоретичні основи, методи, експериментальну базу та етапи роботи; розкрито її наукову новизну, теоретичне й практичне значення, подано відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів.

У першому розділі – **«Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру»** – розглянуто становлення та розвиток дизайн-освіти в Україні в історико-педагогічному контексті; окреслено проблему професійної підготовки фахівців дизайну інтер'єру на філософському, загальнонауковому та конкретно-науковому рівнях методології; проаналізовано базові поняття дослідження («дизайн», «дизайн інтер'єру», «професійна підготовка», «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність дизайнера інтер'єру»); охарактеризовано наукові підходи до професійної підготовки фахівців з дизайну.

З'ясовано, що одним із основних напрямів реалізації основних завдань реформування сучасної системи професійної освіти є підготовка якісно нового фахівця, здатного адекватно й швидко реагувати на сучасні перспективні процеси соціального й економічного розвитку суспільства в цілому.

Використання бібліографічного аналізу засвідчило, що наукові розробки щодо професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру необхідною мірою не проводилося, оскільки у вітчизняній педагогічній науці переважно здійснювалися дослідження загальнокультурної підготовки майбутніх дизайнерів, фахової підготовки за різними спеціальностями, однак нерозв'язаними залишаються проблеми формування професійної компетентності та її складових, зростання якості процесу навчання і створення інноваційної системи дизайн-освіти.

Історико-педагогічний аналіз процесу професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру засвідчив фрагментарність цього процесу. За таких умов основою для визначення етапів становлення та тенденцій розвитку галузі дизайну інтер'єру стали висновки наукових досліджень науковців, які розглядають окремі історико-методичні аспекти розвитку системи дизайн-освіти, підготовку дизайнерів у вищій школі (проблему існування навчальних закладів з підготовки дизайнерів, заходи державних органів влади з реформування освіти у контексті дизайн-освіти, вивчення прогресивних ідей видатних педагогів у сфері професійної підготовки дизайнерів тощо). На основі концепцій сучасної професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру з'ясовано про необхідність застосування проектної діяльності, результатом якої є сформована професійна компетентність фахівця.

За результатами проведеного науково-педагогічного аналізу *дизайн* визначено як професійну діяльність, що передбачає: побудову дизайн-концепцій; інтеграцію інноваційних проектних здобутків, організацію варіативного зворотного зв'язку з ринковими економічними вимогами. Відповідно, *дизайн інтер'єру* – це проектна діяльність, спрямована на організацію внутрішнього простору приміщень, що постає одним із чинників формування національних ідей і концепцій та передбачає як упровадження інноваційних складових в усіх її аспектах, так і гнучке реагування на сучасні ринкові вимоги. *Професійна компетентність дизайнера інтер'єру* – інтегральна якість особистості, що реалізує готовність і здатність людини до здійснення професійної діяльності (проектування предметно-просторового середовища з позицій художньо-просторових, функціонально-планувальних, конструктивно-технологічних рішень з урахування ергономічних, техніко-економічних та інших показників для забезпечення зручності й естетично доцільної взаємодії середовища з людьми) на основі сформованих знань, умінь, навичок і відповідних професійно-особистісних якостей.

Доведено, що *професійна підготовка майбутнього бакалавра з дизайну інтер'єра* є комплексним педагогічним процесом формування професійної компетентності, що ґрунтується на структурі та методах відповідного діагностичного фонду та системи сучасного оцінювання.

У межах наукового дослідження проблему формування професійної компетентності майбутніх дизайнерів інтер'єру розглянуто з позицій таких наукових підходів, як: *системно-структурний* (дозволяє виділити базисні системні зв'язки та компоненти професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру); *особистісно орієнтований* (характеризує професійно-особистісний рівень готовності студентів-дизайнерів до виконання професійних завдань); *діяльнісний* (реалізує визначені організаційно-методичні засади професійної підготовки, становлення і розвитку майбутнього дизайнера інтер'єру як професіонала шляхом формування відповідних компетенцій у процесі навчальної діяльності та під час проходження практики, що передбачає розвиток у студентів творчого мислення); *компетентнісний* (упроваджує ідею планомірності навчально-освітньої діяльності, спрямованої на опанування студентами професійно важливих якостей, у тому числі відповідних компетенцій); *аксіологічний* (полягає у формуванні ціннісного ставлення до професії дизайнера у студентів-бакалаврів та передбачає аналіз професійної підготовки фахівців з позиції ціннісних орієнтацій); *культурологічний* (вимагає орієнтацію навчальних дисциплін на вищі зразки загальнолюдської культури, що зумовлюється місцем дизайнера у системі соціального замовлення); *варіативний* (застосовується у процесі побудови моделі професійної підготовки дизайнерів інтер'єру, під час розробки навчальних і методичних матеріалів); *креативний* (передбачає врахування індивідуальних особливостей студента та спрямований на розвиток творчої складової його особистості); *акмеологічний* (допомагає сформулювати у майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру потребу до самовдосконалення та саморозвитку); *рефлексивний* (сприяє розвитку аналітико-інноваційної складової в проектній діяльності).

Визначені наукові підходи мають сприяти цілісному вивченню проблеми професійної підготовки майбутніх дизайнерів.

У другому розділі – **«Професійна компетентність майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру як педагогічна проблема»** – визначено особливості формування професійної компетентності майбутніх дизайнерів інтер'єру в умовах глобалізаційних процесів; проаналізовано досвід зарубіжних країн у визначеному напрямі; виділено та обґрунтовано структурні компоненти професійної компетентності майбутнього бакалавра з дизайну інтер'єру.

Відповідно до визначеної методології вивчення процесу професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру здійснено аналіз проблемного поля дослідження на філософському, загальнонауковому, конкретнонауковому рівнях.

У межах *філософської рефлексії* з позицій сучасних філософських ідей предмет дослідження усвідомлюється через його базисні культуротворчі функції (системно-інтеграційну, світоглядно-формувальну мотиваційно-особистісну, оцінно-діяльнісну) та реалізується на базі наукових принципів – гуманізації, історизму, системності, цілісності, персоніфікації, діалогічності, природовідповідності, культуровідповідності, контекстності та узгодженості тощо.

Завдяки характеристиці існуючих систем дизайн-освіти зроблено висновок про особливості та рівень розвитку сфери дизайну, її залежність від актуальних потреб суспільства, що передбачає врахування глобалізаційних тенденцій в освітній галузі з урахуванням соціальних, культурних та національних складових у формуванні професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру. За таких умов формування професійної компетентності фахівців визначеного профілю аргументує наявність різнорівневої методології дослідження, яка виявляє діалектичні причинно-наслідкові ієрархічні зв'язки між аспектами у контексті загального, особливого й одиничного у межах визначених наукових підходів до аналізу сутності професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру.

У контексті *загальнонаукової методології* обґрунтовуються властивості і якості змісту, методики, технологій професійної підготовки майбутніх дизайнерів на основі застосування загальнонаукових принципів і підходів, за допомогою яких досягається отримання максимально об'єктивної, точної систематизованої інформації щодо визначеної сфери дослідження. Це, у свою чергу, дозволяє диференціювати різні аспекти професійної підготовки майбутніх дизайнерів з урахуванням історичних регіональних умов становлення дизайну та дизайн-освіти в Україні та світі.

На *конкретнонауковому* рівні аналіз проблеми формування професійної компетентності дизайнерів інтер'єру в системі професійної підготовки реалізується відповідно до визначених завдань, предмета й об'єкта наукового аналізу. За таких умов предмет дослідження визначається у контексті співвідношення педагогічної реальності та її інтерпретації в педагогічній науковій думці. Водночас системна деталізація і диференціація відповідних категорії засвідчує про необхідність інтеграції теоретичних та практичних аспектів проблемного поля дослідження у контексті цілісної педагогічної діяльності. При цьому враховано, що у процесі навчання студентів у вищих навчальних закладах увага традиційно зосереджується на їх мистецькій підготовці, а професійна компетентність дизайнера інтер'єру має відображати єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення проектної діяльності, що характеризує головний аспект його професійної діяльності.

У процесі дослідження увагу зосереджено на особливостях професійної підготовки дизайнерів із визначеного напрямку в провідних країнах світу, що відображають різні парадигми професійної освіти, які дозволяють розглянути певні проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру відповідно до запитів конкретних держав та співтовариств. На основі проведеного компаративного аналізу виявлено як позитивні аспекти, так і недоліки професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру, що допомагає окреслити актуальні та пріоритетні напрями оптимізації процесу професійної підготовки майбутніх дизайнерів.

У ході дослідження процесу трансформаційних тенденцій розвитку дизайну й дизайн-освіти з'ясовано, що перші дизайнерські школи в їх сучасному розумінні було організовано в Західній Європі у другій половині

XIX ст., зокрема у Королівському коледжі мистецтв, Саут-Кенсінгтонському коледжі (Англія), Вищій технічній школі в Цюріху (Швейцарія), Веймарській Вищій школі промислового мистецтва Баухауз (Німеччина).

Порівняльний аналіз функціонування системи освіти у різних державах світу засвідчив, що провідними дизайнерськими освітніми системами були британська, німецька, італійська та американська. У той час як нині потужний розвиток освіти дизайнерів характерний для азійських країн, в яких дизайн-освіта є інтегральною системою інтелектуальних і культуротворчих змістів, спрямованих у майбутнє та реалізованих через функціонування відомих університетів, що готують фахівців за спеціалізацією «дизайн інтер'єру». Остання за своїми професійними аспектами відповідає рівню професійної підготовки навчальних закладів розвинених регіонів світу; у деяких з них (Велика Британія, Фінляндія, Японія) проблема розвитку дизайнерської освіти безпосередньо стосується сфери сучасної політики держави.

У результаті дослідження зарубіжного досвіду розвитку дизайн-освіти виявлено певні особливості та тенденції зазначеного процесу: розвиток дизайн-освіти у таких країнах, як Італія, Великобританія, Скандинавські країни, США, КНР, Японія, Бразилія, відбувається за активної державної підтримки; нормативне забезпечення дизайн освіти потребує розвинених зв'язків із соціальними партнерами та передбачає певну інтеграцію дизайн-освіти й економіки; дизайн-освіта реалізується як безперервний освітній процес, який передбачає раннє виявлення у дітей відповідних здібностей, розвиток творчого ставлення до навчання і професійної діяльності; спостерігається певна еволюція дизайн-шкіл шляхом доповнення їх педагогічною складовою, а саме проектною культурою, що дозволяє здійснювати міжпредметний синтез, створювати умови для виховання всебічно розвиненої особистості; відбувається регулювання прийому в дизайнерські ВНЗ відповідно до потреб країни, регіонів як результат прогностичних досліджень; у деяких розвинених країнах світу спостерігається відсутність щорічного або єдиного плану для всіх ВНЗ, розподіл за проектними командами, а також введення індивідуальних програм; навчання у сфері дизайн-освіти відрізняється вузькою спрямованістю, провідні викладачі – це дизайнери-практики, власники студій, в які після закінчення курсу приймаються найбільш талановиті випускники.

Загалом, дизайнерська освіта за кордоном представлена як система організації культуротворчого середовища в суспільстві і державі, що спрямовує вищі навчальні заклади на активне застосування нових технологій у навчальному процесі, готовність до діалогу із замовником, організацію спецкурсів з визнаними у світі дизайнерами. Вищезазначене підтверджує висновки про те, що цілі та зміст професійної підготовки майбутніх дизайнерів можуть трансформуватися під впливом соціокультурних змін, постійно збагачуватися новими педагогічними ідеями та концепціями.

Компаративний аналіз змісту сучасної дизайнерської освіти засвідчив, що у навчальній діяльності доцільно використовувати досягнення як вітчизняних, так і зарубіжних шкіл дизайну; для цього на пропедевтичному етапі професійної

підготовки слід створювати умови для оволодіння студентами фундаментальними знаннями у галузі дизайну. У свою чергу, професійна підготовка студентів, що мають відповідний рівень знань і професійну компетентність, виявляє необхідність вузьконаправленого навчання під керівництвом викладача-наставника і за участю професійних фахівців для освоєння новітніх методик і технології дизайн-проектування.

Аналіз виявлених тенденцій розвитку дизайн-освіти дозволив визначити теоретичні положення та перспективні практичні імперативи, спрямовані на актуалізацію і розвиток вітчизняного дизайну, що потребують: активної державної підтримки; розвитку зв'язків із соціальними партнерами, інтеграції дизайн-освіти й економіки; реалізації безперервної дизайн-освіти; запровадження системи раннього виявлення дизайнерських умінь; розвитку у студентів творчого ставлення до навчання і роботи; здійснення міжпредметного синтезу в системі дизайнерської освіти; підготовки дизайнерів у ВНЗ відповідно до актуальних та перспективних потреб країни; варіювання змісту щорічного планування; розподілу за проектними командами; введення індивідуальних програм.

З'ясовано, що основною вимогою сучасної освіти є підготовка компетентного дизайнера зі сформованими професійними компетенціями, які забезпечують в умовах освітніх перетворень і цивілізаційних змін здатність до самостійного й творчого виконання професійних обов'язків, самоосвітню діяльність, реалізуються готовність до саморозвитку й удосконалення.

Вивчення стану розробленості досліджуваної проблеми у педагогічній теорії й практиці професійної освіти дозволяє стверджувати про відсутність цілісного системного дослідження у цій сфері, хоча нині відбуваються певні зрушення – зокрема, пріоритетність дизайну і його роль як проектної художньо-творчої діяльності у сфері національної культури з властивими їй ознаками та характеристиками, що визначено у документах Європейського Економічного Співтовариства (1994 р.), Концепції розвитку національного дизайну (до 2010 р.), Постанові Кабінету Міністрів України від 30.01.97 р. № 876 «Про Раду з дизайну», якою фактично започатковано формування системи національного дизайну.

За таких умов процес дослідження змісту і виокремлення структурних компонентів професійної компетентності дизайнера інтер'єру реалізувався на основі аналізу видів, характеру та особливостей визначеного напрямку професійної діяльності, мета якої є проектування і створення предметного середовища людини (інтер'єру, одягу та ін.), що відповідає економічній ситуації, культурологічним, естетичним і технологічним вимогам часу, забезпечує конкурентоздатність; предмет праці дизайнера інтер'єру полягає в художньо-технічній практиці проектування системи візуального ряду приміщень (інтер'єрів) з метою оптимізації функціональної, естетичної, ергономічної та інших потреб замовника (шляхом втілення відповідної візуальної концепції), складання робочої документації тощо, урахування психологічних особливостей сприймання людиною естетичної сфери.

Аналіз дисертаційних досліджень засвідчив, що в педагогіці вищої школи

простежується чітка тенденція до збільшення кількості робіт, спрямованих на формування професійної компетентності у базовій підготовці майбутніх дизайнерів. Проте до аналізу залучаються або деякі компоненти компетентності (творча, художня, естетична, екологічна тощо), або процес її формування досліджується на прикладі окремих навчальних дисциплін (живопису, макетування, комп'ютерної графіки та ін.). Фрагментарно дослідженими залишаються питання становлення професійної компетентності дизайнера інтер'єру, не визначено її структурні складові та модель реалізації освітнього процесу; відсутні чіткі критерії і методика оцінки рівня сформованості професійної компетентності дизайнера інтер'єру, теоретичні та методичні засади їх реалізації.

З'ясовано, що *структура професійної компетентності дизайнера інтер'єру* ґрунтується на художньо-графічній, проектній, конструкторській, технічній, технологічній, організаційно-управлінській, контролюючій та дослідно-експериментальній видах діяльності та включає певні компоненти (*проектно-конструктивний, технологічний, змістово-процесуальний, особистісно-корекційний*), які реалізуються на основі низки критеріїв професійної компетентності (*мотиваційно-ціннісного, когнітивно-операційного, креативно-творчого, рефлексивного*).

Така структура професійної компетентності дозволяє більш точно визначити відповідність професійної підготовки дизайнера інтер'єру сучасним вимогам, що постають перед системою дизайн-освіти та передбачають формування у студентів проектної культури, професійного мислення й діяльності відповідно до нормативної моделі фахівця.

У третьому розділі – **«Концептуальні положення професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру»** – визначено організаційно-методичні умови функціонування освітньо-виховних систем; розглянуто роль пізнавального інтересу та обдарованості студентів у системі дизайн-освіти; представлено методику дизайн-проектування в умовах інноваційного освітнього середовища та математичне моделювання як засіб фундаменталізації і системності в підготовці студентів-дизайнерів; розроблено структурно-функціональну схему професійної підготовки майбутніх дизайнерів; обґрунтовано концептуальну модель розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру.

Зазначено, що професійно-особистісне становлення майбутнього дизайнера передбачає як оволодіння певною системою знань, умінь і навичок, його особистісне самовдосконалення, так і виховання професійно значущих якостей, активізацію творчо-проектної позиції у ставленні до роботи. У системі освіти цей процес передбачає реалізацію певних організаційно-методичних умов професійної підготовки, які забезпечують організацію та функціонування інноваційного освітнього середовища (що складається з трьох складових – просторової, змістової та організаційної) з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців сфери дизайну. Доведено, що до таких умов належить: формування пізнавального інтересу в процесі професійної

підготовки фахівців з дизайну інтер'єру та інноваційного освітнього середовища як чинника їх професійного становлення у системі освіти впродовж життя у контексті акмеологічної траєкторії; робота з обдарованими студентами в умовах реалізації оптимізаційної моделі дизайн-освіти; упровадження методики дизайн-проектування у сфері професійного становлення майбутніх фахівців за напрямом «дизайн».

У процесі вирішення завдань дослідження обґрунтовано роль математичного моделювання як засобу фундаменталізації і системності у професійній підготовці студентів-дизайнерів, яке дозволяє швидко знаходити оптимальні розв'язки проблемних аспектів навчальної діяльності, допомагає вирішувати проблеми при розрахунках у плануванні інтер'єрів та у керуванні процесом його реалізації.

Спроектовано концептуальну модель розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру (рис. 1), яка складається з таких блоків:

цільового (реалізує соціальне замовлення та мету професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру);

теоретико-методологічного (ґрунтується на закономірностях, сучасних наукових підходах, принципах професійного становлення студентів у процесі дизайн-освіти у ВНЗ та включає концептуальну основу досліджуваного процесу, його нормативно-освітній аспект);

організаційно-проектувального (організаційно-методичні умови, які передбачають певні напрями, а саме: формування пізнавального інтересу у процесі професійної підготовки фахівців з дизайну інтер'єру; робота з обдарованими студентами в умовах дизайн-освіти; упровадження методики дизайн-проектування в контексті професійного становлення майбутніх студентів за напрямом «Дизайн»; формування інноваційного освітнього середовища як чинника професійного становлення майбутнього дизайнера);

змістово-процесуального (відображає предметну специфіку процесу професійного становлення, ОКХ, ОПП, засоби діагностики, програми практик, дисципліни професійно-практичного циклу, форми, методи, відповідні технології, структурно-логічну схему професійної підготовки, її науково-методичне забезпечення; розкриває логіку розвитку проектної культури через послідовні етапи та забезпечує методику становлення проектної культури студентів, при цьому методи, прийоми, засоби та форми містять мистецьку складову і слугують методичними механізмами реалізації мети і змісту дизайн-освіти та досягнення результату – формування професійно компетентного студента);

оцінно-результативного (характеризує контролюючу функції досліджуваного процесу, функціонально-залежні етапи професійного становлення структурних компонентів, критерії та показники сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру).

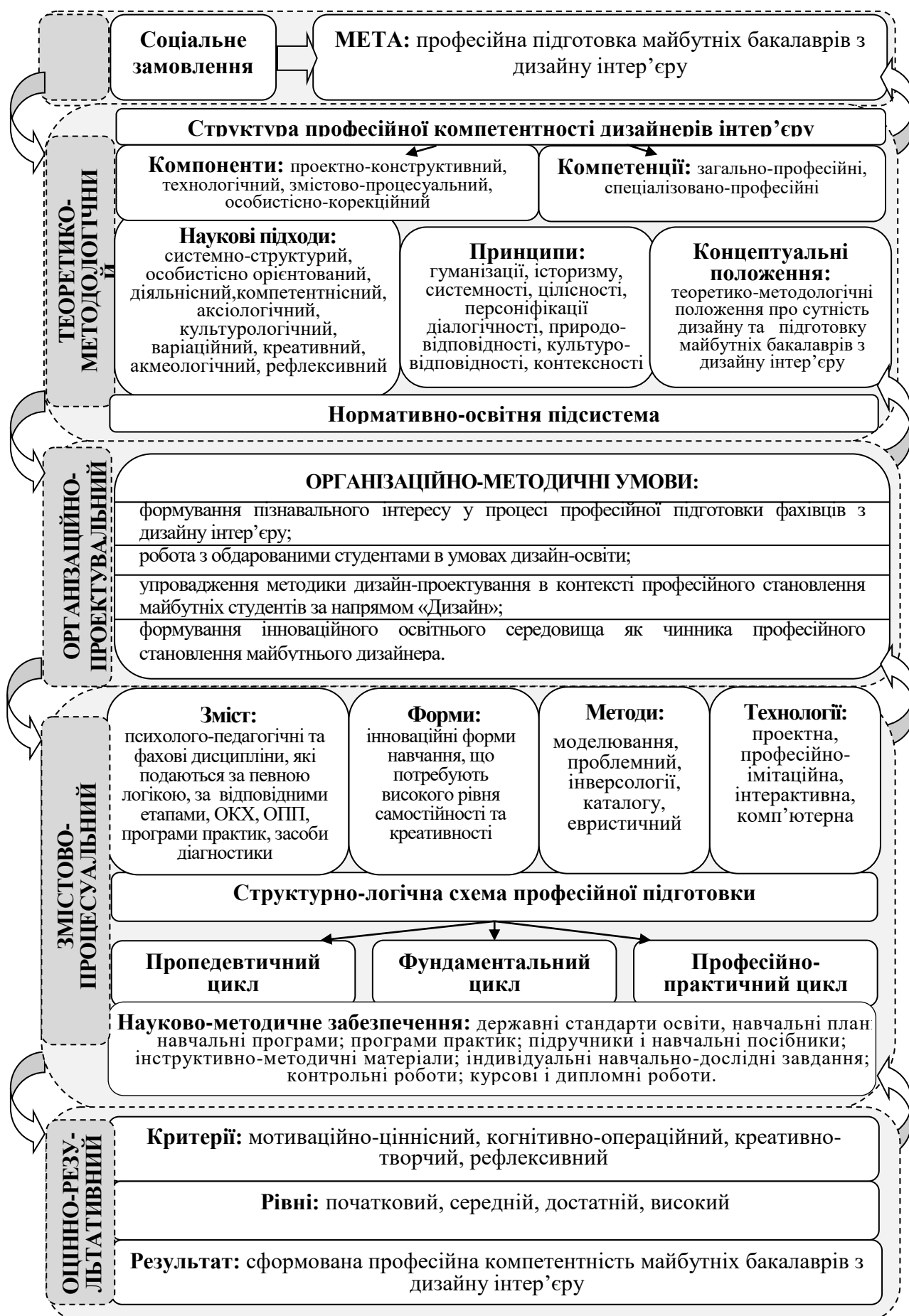

Рис. 1. Концептуальна модель розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру

У четвертому розділі – **«Методичні засади формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів дизайнерів інтер'єру у практиці вищих навчальних закладів»** – представлено структурно-логічну схему професійної підготовки дизайнера інтер'єру та методику фахової підготовки майбутніх дизайнера інтер'єру, охарактеризовано практику, комплексний державний іспит і дипломний кваліфікаційний проект у системі фахової підготовки за напрямом «Дизайн».

Зазначено, що структурно-логічна схема професійної підготовки дизайнера інтер'єру містить цілісну і взаємоузгоджену систему професійної підготовки, яка передбачає пропедевтичний, фундаментальний (природничонауковий) і професійно-практичний цикли та забезпечує комплексне оволодіння компетенціями з метою цілісного розуміння функціонально-технологічних процесів, формування навичок з проектування конструкцій, використання сучасних матеріалів та інноваційних технологій, позиціонування форми та перспективи проекту, гармонійного поєднання світлодизайну та кольорового рішення, текстури та фактури в предметно-просторовому середовищі, а також володіння як технологіями конструювання і моделювання дизайн-об'єктів засобами художнього декору, так і базисом функціонально-конструктивної і технологічної складових композиційно-просторовій організації предметно-просторового середовища.

Методика фахової підготовки майбутніх дизайнера інтер'єру впливала з логіки розробки навчально-методичних комплексів професійних дисциплін, у процесі якої доцільно дотримуватись сучасних наукових концепцій та виділяти велику кількість годин на практичну підготовку спеціаліста. За таких умов знання необхідно використовувати в педагогічній практиці у функціональному дуалізмі соціальних та природних зв'язків людини та предметно-просторового середовища, оскільки розвиток теорії і практики дизайну характеризується як відкриттям нових шляхів так і зростаючою спеціалізацією. Про це свідчить перелік способів, що використовуються в процесі створення продуктів дизайнерського мистецтва: структурний аналіз та аналітичний поділ форм на складові елементи та зв'язки; кібернетичний підхід з позиції теорії інформації і математичного аналізу; семіотичний підхід; психологічні та психофізіологічні методи дослідження закономірностей сприйняття людиною витворів мистецтва тощо.

Методична робота окреслювала інноваційно-творчі форми роботи, які передбачали використання методу моделювання, проблемного, евристичного методу, «мозкового штурму». Застосовано специфічні інструменти творчого пошуку у системі дизайнерської діяльності, а саме: алгоритм розв'язування винахідницьких задач Г. Альтшуллера, метод морфологічного аналізу та синтезу за Ф. Цвіком; метод організуючих понять Ф. Ханзена; метод ступеневого підходу до вирішення завдання А. Фрезера; метод каталогу Ф. Кунца; система творчого пошуку В. Моляко; метод інверсології А. Есаулова; метод семикратного пошуку Г. Буша.

Зазначені методи було інтегровано у науково-методичне забезпечення, що передбачало реалізацію технологій: проектної, професійно-імітаційної (контекстної), інтерактивної, комп'ютерної.

Для з'ясування критеріїв оцінки рівня професійної компетентності дизайнерів інтер'єру було враховано цикли професійної підготовки, у межах яких забезпечується професійно-особистісне становлення фахівців, а засобами діагностики професійної підготовки постає комплексний державний іспит і захист дипломного проекту.

Доведено, що невід'ємною складовою процесу підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру є практика, яка передбачає безперервність та послідовність проведення певних заходів у процесі навчання у вищих навчальних закладах. Розроблено систему вимог до проходження різних видів практики студентами-дизайнерами та комплексного державного іспиту і дипломного кваліфікаційного проекту в системі фахової підготовки за напрямом «дизайн».

Становлення професійної компетентності майбутнього дизайнера відображено в описі результатів навчання (знання і розуміння). Виявлено, що фундаментальна (природничонаукова) підготовка такого фахівця має забезпечити як базові знання з фундаментальних природничих наук, так і знання щодо програмних засобів і алгоритмів роботи у комп'ютерних мережах та сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій. За таких умов професійно-практична підготовка фахівця з дизайну реалізує певні організаційно-педагогічні умови щодо набуття знань, умінь, навичок, досвіду та готовності до їх використання (компетентності), що проявляється у відповідних формах навчальної діяльності та пізнавальної активності студентів, призводить до формування в студентів умінь: ставити професійні цілі, самостійно й творчо обирати способи їх досягнення, здійснювати самоконтроль й рефлексію щодо виконання власних дій, прогнозувати шляхи підвищення продуктивності майбутньої дизайнерської роботи тощо.

З'ясовано, що фахова підготовка дизайнерів передбачає комплексне опанування знаннями у галузі мистецтва, функціонально-технологічних процесів, конструкцій та матеріалів, будівельних технологій, психологічних особливостей сприйняття людиною естетичного середовища, розуміння ролі форми, перспективи, пластики, значення світла, кольору, текстури та фактури у середовищі, а також оволодіння технологіями формування цілого з окремих елементів і засобів його організації, специфікою художнього декору, принципами органічного поєднання образу, форми з функціональною конструктивною та технологічною складовими композиційно-просторової організації предметно-просторового середовища в цілому.

Зазначено, що комплексний іспит має на меті виявити ступінь професійної підготовки студента до комплексного вирішення дизайнерських завдань, що відповідають запитам сучасності і вимог сучасного рівня проектної культури, а саме:

- уміння аналізувати й узагальнювати вимоги до об'єкту проектування;

- володіння методикою проектної діяльності та вмінням чітко визначати етапи власної проектної діяльності;
- володіння навичками інтегрованого рішення проектних завдань із застосуванням знань проектно-художнього циклу, основ технологічної підготовки проектних пропозицій та психологічних властивостей сприйняття об'єктів візуальних комунікацій;
- здатність передбачати доцільність застосування сучасних проектних технологій в процесах реалізації дизайн-розробок.

На цій основі технологія комплексного державного іспиту вміщує такі технологічні етапи: створення системи тестових завдань та комплекту комплексних ситуаційних завдань; проведення іспиту; перевірка тестових бланків і завдань; оцінювання рівня освітньо-професійної підготовки студентів відповідно до об'єктивних критеріїв.

За таких умов визначено освітній результат, що передбачає виділення певних рівнів сформованості професійної компетентності.

Початковий рівень визначається недостатністю системних знань і розуміння сутності професійної діяльності дизайнера, що не відповідає освітньо-кваліфікаційним вимогам (діагностовано нижчу ступінь сформованості компетенцій).

Середній рівень відображає стан підготовки, який характеризує знання і розуміння сутності професії на рівні ідентифікації та відтворення (діагностовано репродуктивний рівень вияву компетенцій).

Достатній рівень характеризує знання і розуміння сутнісних ознак професії, що дозволяють виконувати типові дії та розв'язувати практичні завдання з творчими елементами, що постають при виконанні професійних обов'язків (діагностовано конструктивну ступінь сформованості компетенцій).

Високий рівень – знання і розуміння сутності дизайнерської діяльності сформовані таким чином, що дозволяють розв'язувати складні проблемні завдання, з обґрунтуванням вибраного способу, наявний творчий компонент при розв'язанні практичних завдань у процесі виконання навчально-професійної діяльності та здатність до систематизації та узагальнення.

У п'ятому розділі – **«Дослідно-експериментальна перевірка ефективності концептуальної моделі розвитку професійної компетентності майбутніх дизайнерів інтер'єру»** – відображено програму та методику організації експериментального дослідження з формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру, проаналізовано наукові основи моделювання професійної компетентності майбутніх бакалаврів; представлено багатофакторний дисперсійний порівняльний аналіз ефективності впровадження концептуальної моделі розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру; показано результати кількісного та якісного аналізу впровадження розробленої моделі.

Розроблення програми дослідно-експериментальної роботи передбачало визначення цілей, завдань, етапів, змісту, методів і діагностичних завдань, що

здійснювалось шляхом перевірки ефективності авторської моделі системи підготовки майбутніх дизайнерів до професійної діяльності.

Представлено наукові основи моделювання професійної компетентності майбутніх бакалаврів, яке реалізує: графоаналітичну модель «Інтеграл компетентності дизайнера»; багатофакторний дисперсійний порівняльний аналіз ефективності концептуальної моделі розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру; оптимізаційну модель динаміки формування професійної компетентності дизайнерів інтер'єру на основі регресійного аналізу для оцінки формування професійної компетентності дизайнера, що дає можливість вчасно корегувати освітні підходи і програми з метою оптимізації навчального процесу і врахування індивідуальних аспектів кожного студента.

Функціональний аналіз передбачав виділення структурних зв'язків у системі підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру у процесі виявлення значущості коефіцієнтів лінійної кореляції з використанням Z- критерію. Засоби системно-структурного аналізу слугували основною для виявлення вірогідності та значущості запропонованих моделей під час проведення експериментального дослідження. Застосування математичного моделювання полягало: в побудові апарату математичної моделі, урахуванні її структурних особливостей (простору параметрів, елементів, функціональної залежності); розробці теорії інтеграції математичної моделі у творчий процес дизайнера; реалізації розробок практичних задач; виступало якісним критерієм ефективності. Оптимізаційне моделювання слугувало у науковому обґрунтованні питання інтеграції математичної моделі у процес професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру. Регресійне моделювання та дисперсійний аналіз застосовувались під час побудови математичних та оптимізаційних моделей, а використання графоаналітичного методу передбачало оцінку становлення професійної компетентності дизайнера за функціональними компонентами відповідно до розробленого алгоритму.

Зазначено, що головним завдання моделювання професійної компетентності майбутніх бакалаврів є:

- удосконалення змісту навчальної діяльності, обґрунтування нових форм та методів навчання за напрямом підготовки «Дизайн»;
- розробка сучасних науково-методичних комплексів з навчальних дисциплін професійного циклу;
- удосконалення навчальних планів у контексті проблем, пов'язаних з імплементацією головних аспектів Болонської декларації;
- розробка сучасних засобів моніторингу (оцінки та аналізу) наявного рівня професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру на ринку освітніх послуг;
- урахування перспектив розвитку дизайну та дизайн-освіти.

Відповідно до програми дослідження реалізовано *констатувальний етап педагогічного експерименту*, в ході якого визначено ступінь розвитку показників особистісної сфери майбутніх дизайнерів: мотивації, ціннісних

орієнтацій, професійних здібностей, особистісних якостей тощо. Дослідження було спрямоване на вивчення: передумов розвитку відповідних здібностей студентів; ставлення майбутніх дизайнерів інтер'єру до майбутньої професії, а також професійної мотивації у виборі спеціальності; особистісних якостей та цінностей майбутніх дизайнерів, які безпосередньо впливають рівень становлення їх професійної компетентності; можливостей навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі щодо розвитку відповідних компонентів професійної компетентності майбутніх фахівців.

Аналізу підлягало чотири блоки оцінювання навчальних досягнень студентів напряму підготовки «Дизайн»:

- *особистісно-корекційний* (рівень потреби власного вдосконалення та здійснення професійної діяльності, мета мотиви, потреби, ціннісні орієнтації актуалізації у професійній діяльності, наявність професійного інтересу, що аргументує прагнення до професійно-особистісного зростання, вольові якості професійної самореалізації, здатність до критичної самооцінки, психологічні особливості та природні професійні задатки, уміння свідомо контролювати результати своєї діяльності та рівень власного розвитку, особистісних досягнень, ініціативність, послідовність, схильність до самоаналізу, здатність до передбачення та прогнозування результатів своєї діяльності);

- *проектно-конструктивний та технологічний* (відповідність знань, умінь, навичок до їх реалізації на практиці, система засобів та прийомів професійної діяльності, що необхідна випускнику для проектування власної технології функціонування у професійній площині, здатність до виконання виробничих функцій та типових для визначеної функції задач професійної діяльності);

- *змістово-процесуальний* (здатність до генерування креативних ідей, уміння реалізовувати сучасні проекти, здатності до прогнозування модних стилів та тенденцій у професійній площині, рівень просторово-уявного мислення, здатність до систематизації аналогів та прототипів витворів дизайнерського мистецтва, уміння узагальнювати та систематизувати, рівень творчо-інноваційного прояву особистості у професійній площині).

Отже, оцінювалася здатність до виконання виробничих функцій та типових для визначеної функції задач професійної діяльності, оскільки, відповідно до галузевого стандарту кожній типовій задачі відповідає компетенція, яка формується в контексті системи вмінь щодо її вирішення у сфері професійної діяльності.

Значущість оцінних засобів, які використовувались під час наукового дослідження, висвітлено в навчально-методичних комплексах дисциплін (НМКД), розроблених професорсько-викладацьким складом Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ) до кожної з дисциплін (з циклів соціально-гуманітарної, фундаментальної, природничонаукової, загальноекономічної, професійної та практичної підготовки).

Проведене дослідження дозволило визначити найбільш ефективні підходи та шляхи активізації творчо-проектної діяльності студентів, що реалізовувалися

шляхом використання проектних, пошукових методів, різнопланових творчих завдань, самостійної і практичної роботи, участі у конкурсних заходах за фахом тощо. Окреслимо значущість організації навчально-виховного процесу, зокрема побудови освітнього середовища як чинника професійного становлення майбутніх дизайнерів інтер'єру. Виявлено його ефективні передумови: розуміння важливості проектування змісту професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру в контексті євроінтеграційних процесів в Україні, впровадження сучасних наукових підходів у дизайн-освіту, всебічного розвитку цілісної особистості у навчально-виховному процесі, розвиток базисних пріоритетів проектної культури особистості дизайнера, формування інноваційної складової навчально-виховного процесу та ін.

Важливого значення згідно концепції дослідження набуло розвивальне інноваційне освітнє середовище. У зв'язку з цим респондентами зазначені такі умови розвитку цього середовища, як: наявність кадрового потенціалу кафедр дизайну та відповідний рівень їх професійної компетентності; потужна матеріально-технічна база вищого навчального закладу; упровадження індивідуальних освітніх траєкторій; відповідна мотивація як професорсько-викладацького складу, так і студентів за належні професійні і навчальні досягнення; диференційовність навчальних завдань відповідно до індивідуальних особливостей студентів; залучення молоді до науково-дослідної роботи вищого навчального закладу; планування у навчальних програмах додаткових годин для роботи з обдарованою молоддю тощо.

Викладачами визначено основні проблеми, які виникають у процесі професійної підготовки за напрямом «Дизайн». Це, насамперед, відірваність навчального процесу від професійних запитів проектних організацій (установ), дизайнерських бюро, дизайнерських спілок та ін., низька матеріально-технічна база вищих навчальних закладів, недостатність кадрового потенціалу з необхідною фаховою освітою тощо. За таких умов розроблено навчально-методичне забезпечення підготовки студентів за напрямом «Дизайн» та організаційно-методичне забезпечення цього процесу із відповідних навчальних дисциплін.

За результатами констатувального етапу експерименту з'ясовано, що за всіма компонентами професійної компетентності майбутнього бакалавра з дизайну інтер'єру наявний недостатній рівень їх актуалізації. Так, з'ясовано, що серед респондентів простежується перевага у виконанні творчих проектних завдань (72 %), впровадженні науково-пошукової складової під час проходження всіх видів практики, виконання курсових та дипломних робіт (64 %), реалізації принципу «навчання через дослідництво» на практичних і семінарських заняттях (51 %). Серед допоміжних методів респондентами пропонувалося залучення студентів до участі у творчих заходах та фестивалях з дизайну; участь у фахових науково-практичних конференціях та семінарах; підготовку наукових публікацій тощо.

Його результати засвідчили, що серед респондентів простежується перевага у виконанні творчих проектних завдань (72 %), упровадженні науково-пошукової складової під час проходження всіх видів практики, виконання курсових та дипломних робіт (64 %), реалізації принципу «навчання через

дослідництво» на практичних, семінарських і лабораторних заняттях (51 %). Серед допоміжних методів респондентами пропонувалося залучення до участі у творчих заходах та фестивалях з дизайну; участь у фахових науково-практичних конференціях та семінарах; підготовку наукових публікацій тощо.

Виявлена позиція респондентів щодо домінуючих методів навчання показала, що 61 % з них використовує *наочно-інформаційні методи* і 49 % – *проблемні методи* (насамперед, *проектні*) навчання, які передбачають підвищення ролі самостійної складової у розв'язанні поставленої проблеми. Такі статистичні дані відображають недостатню індивідуальну актуалізацію творчого пошуку представників професорсько-викладацького складу кафедр дизайну, і, можливо, відірваність процесу навчання від практичної ситуації у галузі.

Зазначене дало підстави для проведення формувального етапу педагогічного експерименту, мета якого – перевірка ефективності концептуальної моделі розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру, а також результативності запропонованої методики професійної підготовки на основі багатофакторного дисперсійного порівняльного аналізу, оптимізаційної моделі «Інтеграл компетентності дизайнера», оптимізаційної моделі динаміки формування професійної компетентності дизайнерів інтер'єру на основі регресійного аналізу.

Проведене анкетування дозволило визначити найбільш ефективні *підходи, методи та засоби* активізації *творчо-проектної* діяльності студентів на формувальному етапі експерименту, до якого було залучено контрольну групу (202 особи), експериментальну (218 респондентів). Відносна однорідність студентів у КГ та ЕГ за кількісними та якісними показниками уможливила забезпечення достовірності результатів дослідження, що відбувалося на ступеневій основі у процесі формувального експерименту.

Діагностичний етап передбачав діагностику мотиваційної складової, творчої та інноваційної активності, початкового рівня сформованості компетенцій (соціально-особистісних, загальнонаукових, інструментальних, загально-професійних і спеціалізовано-професійних) за допомогою різних методів та підходів (рейтингових оцінок, рівня виконання проектних завдань, творчої активності студентів, анкетування та спостереження тощо). *Змістовий етап* – розробку оновленого змісту професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру у контексті пропедевтичного, фундаментального (природничонаукового) і професійно-практичного циклів. *Організаційно-процесуальний етап* – розробку науково-методичного забезпечення (методичних підручників та посібників, навчально-методичних рекомендацій, методичних розробок), що відповідає сучасним вимогам за визначеним напрямом підготовки; оптимізацію форм, методів та засобів навчально-виховного процесу, спрямовані на формування високого рівня професійної компетентності майбутніх дизайнерів інтер'єру, створення інноваційного освітнього середовища як чинника їх професійного становлення. *Контрольно-корекційний етап* – здійснення контролю відповідності впроваджених програм

та методів до очікуваних результатів освітньої діяльності, їх відповідності до вимог сучасних проектних запитів суспільства, розробкою плану заходів з реалізації художньо-естетичних критеріїв мистецтва дизайну, спрямованих на подальший розвиток та вдосконалення аспектів природної самореалізації студента; здійсненням аналізу результатів експериментальної роботи, виявленням причинно-наслідкових зв'язків та можливих недоліків за допомогою діагностичних зрізів тощо, а також відповідних оптимізаційних корегувань освітніх методів та засобів.

Після завершення експерименту простежено позитивну динаміку підвищення рівня професійної компетентності за виокремленими компонентами у студентів ЕГ, у той час, як у КГ ці зміни виявилися менш значущими. Зростання рівня професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру в ЕГ обумовлено впровадженням розробленої моделі, оскільки, як засвідчують результати математичної статистики, до експерименту статистично достовірних відмінностей між студентами КГ та ЕГ не існувало, а після його проведення вони виявилися статистично достовірними.

Результати контрольного зрізу (табл. 1 та рис. 2) засвідчили, що високий рівень сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців з дизайну зафіксований у КГ на початку експерименту лише в 5,4 % та 6,1 % респондентів – після його проведення (в ЕГ ці показники відповідно становлять 4,9 % та 18,9 %); достатній – у 20,9 % респондентів до експерименту та 21,1 % – після його завершення (в ЕГ виявлено значно вищі результати – відповідно 20,1 % та 40,1 %); середній – продемонструвала практично однакова кількість студентів КГ на початку й наприкінці експерименту – 52,3 % та 51,5 %, водночас в ЕГ кількість студентів істотно змінилася – відповідно 52,9 % та 31,2 %; початковий – у КГ жодної динаміки не виявлено (21,4 % та 20,3 % від загальної кількості респондентів), а в ЕГ показники зменшились із 22,1 % до 9,8 %, що є фактично приростом.

Таблиця 1

**Динаміка професійної компетентності
майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру**

Рівні	До експерименту				Після експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	АЗ	%	АЗ	%	АЗ	%	АЗ	%
початковий	45	22,10%	47	21,40%	20	9,80%	46	21,30%
середній	107	52,90%	114	52,30%	63	31,20%	112	51,50%
достатній	41	20,10%	46	20,90%	81	40,10%	46	21,10%
високий	10	4,90%	12	5,40%	38	18,90%	13	6,10%
Всього	202	100%	218	100%	202	100%	218	100%

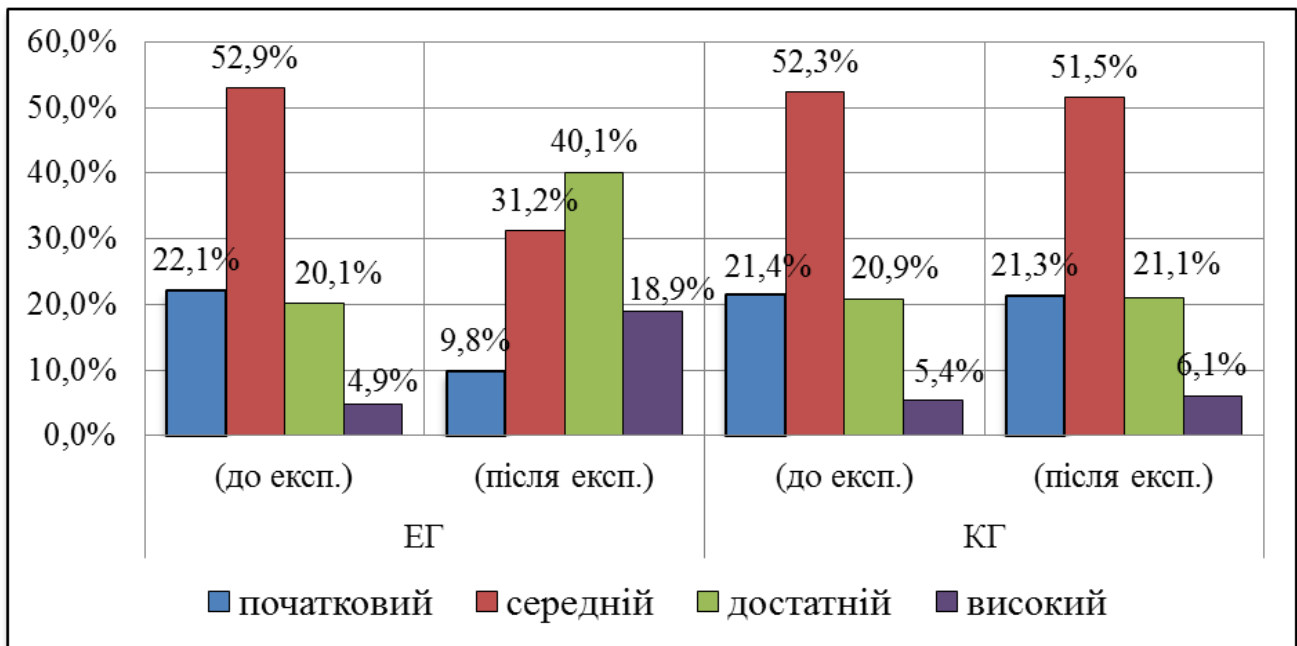

Рис. 2. Розподіл респондентів за рівнями професійної компетентності до та після експерименту

Засвідчено, що в ході формувального етапу експерименту більшою мірою вдалося підвищити рівень професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру за креативно-творчим (за всіма показниками приріст становить 19 %), мотиваційно-ціннісним (16 %) та когнітивно-операційним (14 %) критеріями. За рефлексивно-корекційним критерієм приріст виявився найнижчим і становив лише 7 %.

Кількісну оцінку динаміки формування професійних компетенцій щодо вирішення типових задач професійної діяльності було здійснено шляхом регресійного моделювання. Експериментальні результати засвідчують загальну лінійну динаміку зростання з часом рівня оволодіння компетенціями (загально-професійними, спеціалізовано-професійними), що залежить від наявності у респондентів початкової освіти за спорідненими спеціальностями. Дослідження засвідчило, що студенти, які мали початкову художню освіту та освіту за спорідненими спеціальностями виявили вищий рівень художньо-просторового, конструктивно-технологічного та функціонально-планувального вирішення дизайн-ідей.

Для порівняння ефективності впровадження запропонованої моделі професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру із традиційною підготовкою використано дисперсійний аналіз. Дослідження відмінності між традиційною та запропонованою концептуальною моделлю розвитку професійної компетентності майбутніх дизайнерів відбувалось шляхом порівняння (аналізу) дисперсій. Поділ загальної дисперсії на кілька джерел дозволив порівняти дисперсію, викликану відмінностями між групами, з дисперсією, викликану внутрішньогруповою лабільністю. Результати експерименту підтверджено за допомогою методів математичної статистики, зокрема λ -критерію Колмогорова-Смірнова.

Отже, результатом формувального етапу педагогічного експерименту підтверджено ефективність авторської концептуальної моделі. За таких умов виявлено, що дизайн-освіта в Україні перейшла зі стадії становлення в стадію оптимізації, а вищими навчальними закладами накопичено достатньо великий досвід у професійній підготовці майбутніх дизайнерів інтер'єру, що відображено у системній роботі кафедр дизайну та науково-педагогічному пошуку професорсько-викладацького складу.

ВИСНОВКИ

Теоретичне обґрунтування та практичне розв'язання актуальної наукової проблеми професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру дозволило зробити такі висновки:

1. Здійснено історико-педагогічний аналіз проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру на різних етапах суспільного розвитку. Виявлено спільні та відмінні риси у системах підготовки майбутніх дизайнерів різних країн, що стало теоретичним підґрунтям для розроблення авторської концепції професійної підготовки майбутніх фахівців з дизайну інтер'єру.

Історико-педагогічний аналіз проблемного поля дослідження засвідчив про фрагментарність і нерівномірності розвитку складових дизайн-освіти. Доведено, що дизайн – це одночасно продукт культури, інструмент культурного будівництва і чинник, який активно впливає на формування культури соціумів; історія дизайну як виду проектно-художньої діяльності розгортається у взаємодії із науково-технічною, візуальною та художньою культурою, тому ця історія відображає вплив новацій і винаходів у техніці, інженерній і художній творчості.

Основою для визначення етапів становлення дизайну інтер'єру стали узагальнення результатів досліджень науковців, які розглядають окремі історико-методичні аспекти розвитку системи дизайн-освіти, підготовки дизайнерів у вищій школі, заходи державних органів влади з реформування освіти з позиції дизайну, прогресивні ідеї видатних педагогів з проблеми професійної підготовки дизайнерів тощо. За таких умов основні періоди становлення поняття «інтер'єр» визначається розвитком художніх стилів й оснащенням приміщень, що формувалися під впливом культур та звичаїв, клімату та наявних оздоблювальних матеріалів, наукових винаходів і торгівлі, а також залежало від соціально-політичних та економічних подій, що відбувалися у суспільстві

2. Досліджено й науково обґрунтовано теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру на основі сучасних наукових підходів. Виокремлено такі її методологічні та загальнодидактичні принципи: гуманізації, історизму, системності, цілісності, персоніфікації діалогічності, природовідповідності, культуровідповідності, контекстності та узгодженості тощо.

З'ясовано, що головною вимогою сучасної мистецької освіти є підготовка компетентного дизайнера зі сформованими професійними компетенціями, які забезпечують в умовах освітніх перетворень і змін здатність до самостійного виконання професійних обов'язків, самоосвіти, готовність до саморозвитку й удосконалення. Вивчення стану розробленості досліджуваної проблеми у педагогічній теорії й практиці професійної освіти дозволяє стверджувати про відсутність цілісного системного дослідження у цій сфері.

На основі проведеного теоретичного аналізу та досвіду професійної підготовки майбутніх бакалаврів із дизайну інтер'єру доведено доцільність застосування системно-структурного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного, аксіологічного, культурологічного, варіаційного, креативного, акмеологічного та рефлексивного підходів у організації навчально-виховного процесу за напрямом підготовки «Дизайн».

Підтверджено, що професійна підготовка майбутнього бакалавра з дизайну інтер'єра є комплексним педагогічним процесом формування професійної компетентності за допомогою діагностичного інструментарію завдяки базисним діагностичним засобам, а також математичної оптимізаційної моделі на основі системно-статистичного аналізу експериментальних даних.

3. У результаті аналізу категоріально-понятійного аналізу проблемного поля дослідження («дизайн», «дизайн інтер'єру», «професійна підготовка», «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність дизайнера інтер'єру») визначено дизайн як професійну діяльність, що передбачає побудову дизайн-концепцій; інтегрує інноваційні проектні здобутки, здійснює варіативний зворотний зв'язок з ринковими економічними викликами.

У межах дослідження «професійна компетентність дизайнера інтер'єру» розглядається як інтегральна якість особистості, що реалізує готовність і здатність людини до здійснення професійної діяльності (проектування предметно-просторового середовища з позицій художньо-просторових, функціонально-планувальних, конструктивно-технологічних рішень з урахування ергономічних, техніко-економічних та інших показників для забезпечення зручності й естетично доцільної взаємодії середовища з людьми) на основі сформованих знань, умінь, навичок і відповідних професійно-особистісних якостей.

4. Розроблено і обґрунтовано сутнісні ознаки, структуру, критерії, показники та рівні становлення професійної компетентності майбутніх фахівців з дизайну інтер'єру. Структура професійної компетентності дизайнера інтер'єру ґрунтується на художньо-графічній, проектній, конструкторській, технічній, технологічній, організаційно-управлінській, контролюючій та дослідно-експериментальній видах діяльності. Визначена структура, яку окреслено на основі вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду, розглядається як органічна єдність виокремлених компонентів (проектно-конструктивного, технологічного, змістово-процесуального, особистісно-корекційного),

актуалізація яких реалізується відповідно до певних критеріїв (мотиваційно-ціннісного, когнітивно-операційного, креативно-творчого, рефлексивного).

Аналіз галузевого стандарту вищої освіти, навчальних програм та наукового пошуку провідних спеціалістів за напрямом «Дизайн» дало змогу сформулювати вимоги щодо характеристики освітнього результату професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру та розробити структурно функціональну схему їх підготовки за циклами. За таких умов виділено чотири рівні сформованості професійної компетентності майбутніх дизайнерів інтер'єру: початковий, середній, достатній, високий.

З'ясовано, що структура професійної підготовки студентів досліджуваного напрямку забезпечується реалізацією концептуальної моделі, а її результатом є набута професійна компетентність майбутніх дизайнерів інтер'єру.

5. На основі теоретичного аналізу та педагогічного досвіду виявлено організаційно-методичні умови професійної підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру: формування пізнавального інтересу у процесі професійної підготовки фахівців з дизайну інтер'єру (різноманітна самостійна робота студентів відповідно до їхніх індивідуальних особистісних інтересів; застосовування методів проблемного та евристичного навчання; дослідницький підхід із використанням інформаційних технологій; ускладнення пізнавальних задач спрямованих на проектно-художню діяльність); робота з обдарованими студентами в умовах дизайн-освіти (використання проектної практики та самостійної роботи як чинника розвитку обдарованості; науково-проектна діяльність; готовність професорсько-викладацького складу до роботи з обдарованою молоддю); упровадження методики дизайн-проектування в контексті професійного становлення майбутніх студентів за напрямом «Дизайн» (поетапне навчальне дизайн-проектування; розробка робочих креслень; поєднання традиційних методів із методами пошуку композиції проектної ідеї); інноваційне освітнє середовище як чинника професійного становлення майбутнього дизайнера (багатовекторне, поліфункціональне утворення, що існує і розвивається в інноваційному просторі, представленому у симбіозі ресурсів та освітнього потенціалу для забезпечення всебічного розвитку особистості професіонала).

6. Обґрунтовано й розроблено методику формування досліджуваної компетентності майбутніх бакалаврів із дизайну інтер'єру, що визначалася оновленим змістом й структурою професійної підготовки та напрямками дослідження і впливала з логіки розробки навчально-методичних комплексів професійних дисциплін, сучасних наукових концепцій та змісту знань, які мають відображати функціональний дуалізм соціо-природних зв'язків людини й її предметно-просторового середовища.

Зазначено, що методична робота реалізовувала інноваційно-творчі форми роботи, які передбачали як використання традиційних методів навчальної діяльності (моделювання, проблемного, евристичного методу, «мозкового штурму»), так і застосування специфічних інструментів творчого пошуку у системі дизайнерської діяльності.

Показано, що підготовку майбутнього дизайнера інтер'єру здійснено за діагностичним, змістовим, організаційно-методичним, контрольно-корекційним етапами. Зазначено, що кожному з них властива рівнева характеристика (низький, середній, достатній і високий рівні професійної готовності). Для її вивчення обґрунтовано критерії оцінювання та показники їх виявлення.

Обґрунтовано роль математичного моделювання як засобу фундаменталізації і системності в професійній підготовці студентів-дизайнерів, що дозволяє швидко знаходити оптимальні розв'язки окреслених завдань, допомагає при плануванні інтер'єру та керуванні процесом його реалізації.

7. Спроековано концептуальну модель розвитку професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру, яка складається з таких блоків, як цільовий (реалізує соціальне замовлення та мету професійної підготовки майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру), теоретико-методологічний (містить концептуальну основу досліджуваного процесу, його нормативно-освітній аспект), організаційно-проектний (організаційно-методичні умови, які передбачають певні напрями роботи), змістово-процесуальний (відображає предметну специфіку процесу професійного становлення, засоби діагностики, програми практик, дисципліни професійно-практичного циклу, форми, методи, відповідні технології, структурно-логічну схему професійної підготовки, її науково-методичне забезпечення), оцінно-результативний (характеризує контролюючу функції досліджуваного процесу, функціонально-залежні етапи професійного становлення структурних компонентів, критерії та показники сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру).

З метою вдосконалення й корегування процесу професійної підготовки майбутнього дизайнера інтер'єру розроблено оптимізаційну модель «Інтеграл компетентності дизайнера», результатом реалізації якої визначено сформованість відповідного рівня професійної компетентності студента-дизайнера.

У результаті моніторингу стану професійної компетентності майбутніх фахівців визначеного профілю з'ясовано, що традиційні підходи до професійної підготовки не забезпечують належного формування спрямованості особистості на дизайнерську діяльність.

Досліджено, що змістова частина навчальних програм підготовки бакалаврів з дизайну інтер'єру та їх реалізація в сучасних вищих навчальних закладах лише частково забезпечують відповідний рівень теоретико-методичних знань, соціально-комунікативних умінь і навичок. Отже, підготовка майбутнього дизайнера до реалізації професійної діяльності є недостатньою.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили, що практично за всіма компонентами професійної компетентності майбутнього бакалавра з дизайну інтер'єру наявний недостатній рівень її сформованості.

Внесено певні корективи у змістову й процесуальну складові фахової підготовки з метою оптимізації професійної мотивації, підвищення рівня

сформованості комунікативних та організаторських умінь, адаптаційного потенціалу майбутніх дизайнерів, морально-естетичної обізнаності тощо.

Розроблено структуру інноваційного середовища, яка вміщує три складові (просторову, змістову, організаційну) та концептуальну модель розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру, що передбачає певні блоки (цільовий, теоретико-методологічний, організаційно-проектувальний, змістово-процесуальний, оцінно-результативний), взаємодія яких забезпечує цілеспрямоване формування професійної компетентності у фахівців до визначеного виду діяльності.

Упровадження концептуальної моделі розвитку професійної підготовки здійснювалося в межах визначених етапів формування професійної компетентності. Результати формувального етапу педагогічного експерименту засвідчили ефективність упровадження авторської моделі. Репрезентативність вибірки та достовірність отриманих даних підтверджено за допомогою методів математичної статистики, зокрема λ -критерію Колмогорова-Смірнова.

8. Розроблено навчально-методичне забезпечення системної підготовки студентів за спеціальністю «Дизайн» та організаційно-методичні засоби організації цього процесу із навчальних дисциплін («Інформаційні технології, системи та ресурси», «Інформаційні технології в дизайні середовища», «Матеріалознавство», «Світлодизайн»); підготовлено та впроваджено навчальні посібники: «Математичне моделювання у сучасному професійному дизайні: теорія, методологія, практика», «Основи світлотехніки для дизайнерів», «Світлодизайн»; монографії «Професійна підготовка дизайнерів інтер'єру: теорія, методика, практика». Автор є одним з розробників складових галузевого стандарту вищої освіти (освітньо-кваліфікаційна характеристика, освітньо-професійна програма, засоби діагностики якості вищої освіти) в галузі знань 0202 «Мистецтво», освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр», напряму підготовки 6.020207 «Дизайн», кваліфікації 3471 «Дизайнер-виконавець інтер'єру» (2014 р.).

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Подальшого наукового пошуку потребує: побудови моделі професійної підготовки у системі вищої дизайн-освіти; упровадження в освітній процес навчального моделювання як важливої складової методологічного арсеналу дизайн-освіти; дослідження пошукового характеру педагогічної науки у дизайн-освіті шляхом позиціонування різних видів навчальних моделей (демонстраційних і проектних, розрахункових графічних робіт, проектних експериментальних задач тощо); розробки теорії інтеграції математичної моделі у творчий процес дизайнера і практичну перевірку її прогнозів; реалізації математичного моделювання при діагностиці формування професійної компетентності майбутніх дизайнерів, що сприятиме підвищенню якісного і кількісного рівня в оцінці якості вищої дизайн-освіти.

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дослідження

1. Чирчик С. В. Професійна підготовка дизайнерів інтер'єру : теорія, методика, практика : [монографія] / С. В. Чирчик ; наук. ред. докт. пед. наук, проф. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – 464 с.
2. Чирчик С. В. Математичне моделювання у сучасному професійному дизайні : методологія, теорія, практика : [монографія] / С. В. Чирчик. – К. : Тонар, 2010. – 94 с.
3. Чирчик С. В. Математичне моделювання як засіб фундаменталізації і системності в професійній підготовці майбутніх дизайнерів / С. В. Чирчик // Вісник КНУКіМ. Серія «Педагогіка»: зб. наук. праць. – К. : КНУКіМ, 2010. – Вип. 22. – С. 94–97.
4. Чирчик С. В. Проблеми глобалізації в культурі / С. В. Чирчик // Мистецька освіта : зміст, технології, менеджмент. – К., 2010. – №5. – С. 62–67.
5. Чирчик С. В. Роль математичного моделювання у дизайні / С. В. Чирчик // Вісник ЧНПУ. Серія «Педагогічні науки». – Чернігів : ЧДПУ, 2010. – Вип. 77. – С. 346–349.
6. Чирчик С. В. Наука і дизайн-освіта (огляд) / С. В. Чирчик // Вища школа. – 2010. – № 11. – С. 87–93.
7. Чирчик С. В. Поняття «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність» у науці як ціннісні орієнтири дизайн-освіти / С. В. Чирчик // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – Вип. 54. – С. 82–85.
8. Чирчик С. В. Акмеологічний підхід у професійній підготовці майбутніх дизайнерів / С. В. Чирчик // Вища школа. – 2011. – № 5–6. – С. 33–38.
9. Чирчик С. В. Структурні складові професійної компетентності дизайнера інтер'єру / С. В. Чирчик // Вища школа. – 2012. – № 7. – С. 83–104.
10. Чирчик С. В. Проблема професійного становлення майбутніх дизайнерів у контексті креативного підходу / С. В. Чирчик // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. – Київ-Вінниця, 2012. – Вип. 71. – С. 263–266.
11. Чирчик С. В. Пізнавальний інтерес як методологічний аспект професійного становлення майбутнього дизайнера / С. В. Чирчик // Вища школа. – 2013. – № 2. – С. 73–79.
12. Чирчик С. В. Оптимізаційна модель оцінки рівня сформованості професійної компетентності дизайнера / С. В. Чирчик, В. В. Соломатова // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. – № 5. – С. 77–79.
13. Чирчик С. В. Методологія дизайн-проектування в контексті професійного становлення майбутнього дизайнера середовища / С. В. Чирчик, М. Й. Жук // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв [Текст] : зб. наук. праць / за ред. В. Я. Даниленка. – Х. : ХДАДМ, 2013. – № 4. – С. 4–9.
14. Чирчик С. В. Методологічні аспекти підготовки майбутніх дизайнерів / С. В. Чирчик // Освіта дорослих : теорія, досвід, перспективи : зб. наук. праць /

[редкол. Л. Б. Лук'янова (голова) та ін.]. – К. ; Луганськ : Вид-во «НОУЛІДЖ», 2014. – Вип. 1(8). – С. 59–68.

15. Чирчик С. В. Оптимізаційна модель «Інтеграл компетентності дизайнера» / С. В. Чирчик // Вища школа. – 2014. – № 2. – С. 59–95.

16. Чирчик С. В. Позиціонування дипломного кваліфікаційного проекту в системі фахової підготовки за напрямом «дизайн» / С. В. Чирчик // Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. праць / В. М. Мадзігон (гол. ред.) та ін. – К. : Інформаційні системи, 2014. – Вип. 12. – С. 108–111.

17. Чирчик С. В. Структурно-логічна схема підготовки дизайнера інтер'єру / С. В. Чирчик // Вища школа. – 2014. – № 10 (123). – С. 71–82.

18. Чирчик С. В. Формування інноваційного освітнього середовища як фактора професійного становлення майбутніх дизайнерів інтер'єру / С. В. Чирчик // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів : ЧНПУ, 2015. – Вип.125. – С. 41–45.

19. Чирчик С. В. До проблеми діагностики якості вищої дизайн-освіти / С. В. Чирчик, С. В. Можаровський // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – № 3. – С. 71–76.

20. Чирчик С. В. Математичні передумови регресійного моделювання в оптимізаційній моделі «Інтеграл компетентності дизайнера» / С. В. Чирчик // Проблеми освіти : наук-метод. зб. – К., 2015. – Вип. 85. – С. 217–223.

21. Чирчик С. В. Робота з обдарованими дітьми – від теорії до практики / С. В. Чирчик // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : [зб. наук. праць]. – Бердянськ : ФО-П Ткачук О. В., 2015. – Вип. 3. – С. 362–368.

22. Чирчик С. В. Оцінка якості вищої дизайн-освіти / С. В. Чирчик // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів : ЧНПУ, 2015. – Вип. 130. – С. 106–110.

23. Чирчик С. В. Дизайн-проектування у системі професійної підготовки майбутнього дизайнера середовища / С. В. Чирчик // Вища школа. – 2016. – №2 (139). – С. 32–40.

24. Chyrchuk S. Competencies formation diagnostics of students in the system of higher education / S. Chyrchuk // Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka : wydanie specjalne. – 2016. – №11–16. – S. 6–10.

25. Chyrchuk S. The composition and structure of interior designer professional competence / S. Chyrchuk // Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka : wydanie specjalne. – 2016. – №17–18. – S. 66–71.

26. Chyrchuk S. Conceptual provisions and scientific approaches to problem research / S. Chyrchuk // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2016. – IV (49). – S. 27–32.

27. Chyrchuk S. Foreign experience of design education / S. Chyrchuk // Modern Science. – Moderní věda. – Praha. – Česká republika, Nemoros. – 2016. – №6. – P. 97–104.

28. Chyrchuk S. Organizational and methodological justification conditions of future interior designers' professional training model / S. Chyrchuk // Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka : wydanie specjalne. – 2017. – №32–33. – S. 75–80.

Опубліковані праці апробаційного характеру

29. Чирчик С. В. Комплексный государственный экзамен как способ диагностики качества высшего дизайн-образования / С. В. Чирчик // Педагогика. Достижения, проекты, гипотезы : сборник науч. докладов, 29-30 декабря 2014 г., Варшава. – Варшава-Краков : Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2014. – С. 110–117.

30. Chyrchuk S. Conceptual model of professional training of future interior designers / S. Chyrchuk // Педагогіка. Актуальні наукові дослідження. Теорія, практика : збірник наук. доповідей, 30-31 березня 2015 р., Познань. – Познань, 2015. – С. 77–85.

31. Чирчик С. В. Діагностика сформованості компетенцій у студентів у системі дизайн-освіти / С. В. Чирчик // Професійна мистецька освіта і художня культура : виклики ХХІ століття : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 квіт. 2016 р., Київ / за заг. ред. В. О. Огнев'юка. – К. : Київськ. ун-т. ім. Б. Грінченка, 2016. – С. 720–727.

32. Чирчик С. В. Реформування системи підготовки науково-педагогічних кадрів в Україні / С. В. Чирчик // Правове регулювання вищої освіти України : сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / Європейський університет. – К., 2009. – С. 202–203.

33. Чирчик С. В. Перспективи математичного моделювання в дизайн-освіті / С. В. Чирчик // Освіта та наука в умовах глобальних викликів : тези III Міжнар. наук.-практ. конф. / Центр розвитку освіти, науки та інновацій. – Сімферополь-Судак, 2010. – С. 44–46.

34. Чирчик С. В. Математичне моделювання як засіб у професійній підготовці майбутніх дизайнерів / С. В. Чирчик // Становлення образотворчого мистецтва в сучасному соціокультурному просторі : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. / Луганський державний інститут культури і мистецтв. – Луганськ, 2010. – С. 148–151.

35. Чирчик С. В. Сучасні проблеми глобалізації культури і освіти / С. В. Чирчик // Українська культура та ментальність : самобутність в умовах глобалізації : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / Центр розвитку освіти, науки та інновацій. – Сімферополь, 2010. – С. 85–86.

36. Чирчик С. В. Компетентнісний підхід в дизайн-освіті / С. В. Чирчик // Еліта і обдарованість : точки перетину : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. / Інститут обдарованої дитини НАПН України. – К., 2010. – С. 209–213.

37. Чирчик С. В. Передумови математичного моделювання в дизайн-освіті / С. В. Чирчик // Вища школа : національні пріоритети і європейські орієнтири :

матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. / Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2010. – С.19–20.

38. Чирчик С. В. Перспективи впровадження компетентнісного підходу в дизайн-освіті / С. В. Чирчик // Мистецтво і дизайн : традиції, пошук, перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / Мистецький інститут художнього моделювання та дизайну ім. С. Далі. – К., 2011. – С. 97–102.

39. Чирчик С. В. Склад і структура професійної компетенції дизайнера інтер'єру / С. В. Чирчик // Синергетика і творчість : матеріали Всеукр. конф. / Інститут обдарованої дитини НАПН України. – К., 2011. – С. 270–284.

40. Чирчик С. В. Деякі структурні особливості формування професійної компетентності майбутніх фахівців з дизайну / С. В. Чирчик // Мистецька освіта в правовому полі : стан, проблеми, шляхи вирішення : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., 3-4 листопада, 2011 р., Київ / МІХМіД імені Сальвадора Далі. – К., 2011. – С. 88–93.

41. Чирчик С. В. Перспективи реалізації компетентнісного підходу в професійній підготовці студентів за напрямом «дизайн» / С. В. Чирчик // Вікові особливості формування інтелекту : матеріали Всеукр. конф. / Інститут обдарованої дитини НАПН України. – К., 2011. – С. 33–37.

42. Чирчик С. В. Акмеологічний підхід в професійному становленні майбутніх дизайнерів [Електронний ресурс] / С. В. Чирчик // Людина – Культура – Мистецтво – Творча особистість : тези III Міжнар. Інтернет-конф. – Луганськ, 2011. – Режим доступу : <http://lgiki.com.ua/forum/akmeologichniy-pidhid-u-profesiynomu-stanovlenni-aybutnih-dizayneriv>

43. Чирчик С. В. Підготовка спеціаліста-дизайнера в умовах організації інноваційного освітнього середовища / С. В. Чирчик // Естетичне виховання дітей та молоді : теорія, практика, перспективи розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Житомир, 2012. – С. 20.

44. Чирчик С. В. Проблема професійного становлення майбутніх дизайнерів у контексті креативного підходу / С. В. Чирчик // Світоглядні та методологічні принципи креативності в освітній системі сьогодення : Всеукр. круглий стіл (14 лютого 2012 р., Житомир) / Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2012. – С. 9.

45. Чирчик С. В. Світлодизайн – естетичний та композиційний вимір / С. В. Чирчик // Міське середовище – XXI ст. Архітектура. Будівництво. Дизайн : тези I Міжнар. наук.-практ. конгресу, 10-14 лютого 2014 р., Київ. – К., 2014. – С. 285–286.

46. Чирчик С. В. Модель професійної підготовки дизайнерів інтер'єру / С. В. Чирчик // Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи : тези Міжнар. наук.-практ. конф., 18 вересня 2015 р., Маріуполь. – Маріуполь, 2015. – С. 196.

47. Чирчик С. В. Математичний алгоритм оптимізаційної моделі «Інтеграл компетентності дизайнера» / С. В. Чирчик // Наукові пошуки XXI століття : молодіжний вимір : тези III Міжнар. дистанційної наук.-практ. конф., 2 жовтня 2015 р. / Інститут розвитку дитини НПУ ім. М.П. Драгоманова. – С. 426–430.

48. Чирчик С. В. Підготовка дизайнерів інтер'єру в системі неперервної дизайн-освіти / С. В. Чирчик // Проблеми та перспективи розвитку маркетингу, зв'язків з громадськістю та дизайну в рекламній індустрії : матеріали V наук.-практ. конф., 26 березня 2015 р., Київ. – К., 2015. – С. 24–26.

49. Чирчик С. В. Діагностика сформованості професійних компетенцій у студентів у системі дизайн-освіти / С. В. Чирчик // Проблеми та перспективи розвитку маркетингу, зв'язків з громадськістю та дизайну в рекламній індустрії : зб. праць / [ред. кол. : В. Б. Захожай (гол. ред.), С. С. Бойко, І. І. Каліна та ін.]. – К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2016. – С. 219–222.

50. Чирчик С. В. Робота з обдарованими студентами в умовах дизайн-освіти / С. В. Чирчик // Художні практики на початку ХХІ століття : новації, тенденції, перспективи : матеріали наук.-практ. конф., 25 листопада 2016 р., Київ / Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука. – К., 2016. – С. 101–103.

51. Чирчик С. В. До питання становлення системи дизайн-освіти в Україні / С. В. Чирчик // Проблеми та перспективи розвитку маркетингу, зв'язків з громадськістю та дизайну в умовах глобалізації та розбудови української держави : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф., 29 березня 2017 р., Київ. – К., 2017. – С. 227–229.

***Опубліковані праці, які додатково
відображають наукові результати дисертації***

52. Чирчик С. В. Позиціонування практики у системі фахової підготовки за напрямом «дизайн» / С. В. Чирчик // Образование и эпоха (актуальная научная парадигма) : монографія / [В. Б. Атипін, О. Н. Балоян, С. А. Баляева и др.] ; под. общей ред. проф. О. И. Кирикова. – М. : Наука : информ ; Воронеж : ВГПУ, 2015. – Кн. 5. – С. 200–210.

53. Чирчик С. В. Средства диагностики качества высшего образования по специальности «дизайн интерьера» / С. В. Чирчик // Образовательно-инновационные технологии : теория и практика : монографія / [М. П. Волощук, Б. Г. Еропкин, Ф. А. Ильясова и др.] ; под общей ред. проф. О. И. Кирикова. – М. : Наука : информ ; Воронеж : ВГПУ, 2014. – Кн. 22. – С. 70–83.

54. Чирчик С. В. Основи світлотехніки для дизайнерів : [навч. посіб.] / С. В. Чирчик. – Чернігів : Вид. Лозовий В. М., 2012. – 184 с. (гриф Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №1/11-1867 від 13.02.12).

55. Чирчик С. В. Світлодизайн : [навч. посіб.] / С. В. Чирчик. – К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2016. – 160 с.

56. Чирчик С. В. Світлотехніка та технології освітлення в дизайні (Робоча навчальна програма для освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», галузь 0202 «Мистецтво», спеціальність 6.020207 «Дизайн») / С. В. Чирчик. – К. : МІХМД, 2010. – 16 с.

57. Чирчик С. В. Інформаційні технології та комп'ютерна техніка (Робоча навчальна програма для освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», галузь 0202 «Мистецтво», спеціальність 6.020207 «Дизайн») / С. В. Чирчик. – К. : КНУКІМ, 2013. – 25 с.

58. Чирчик С. В. Інформаційні технології, системи та ресурси : [навч.-метод. комплекс дисципліни] / С. В. Чирчик. – К. : КНУКіМ, 2014. – 65 с.
59. Чирчик С. В. Світлодизайн : [навч.-метод. комплекс дисципліни] / С. В. Чирчик, О. М. Яремчук. – К. : КНУКіМ, 2014. – 55 с.
60. Чирчик С. В. Інформаційні технології в дизайні середовища : [навч.-метод. комплекс дисципліни] / С. В. Чирчик. – К. : КНУКіМ, 2014. – 65 с.
61. Чирчик С. В. Матеріалознавство в дизайні : [навч.-метод. комплекс дисципліни] / С. В. Чирчик. – К. : КНУКіМ, 2014. – 53 с.
62. Освітньо-кваліфікаційна характеристика (галузь знань 0202 «Мистецтво», напрям підготовки 6.020207 «Дизайн», кваліфікація 3471 «Дизайнер-виконавець інтер'єру» / [Соломатова В. В., Бондар І. С., Чирчик С. В. та ін.] ; Міністерство освіти і науки України. – К., 2014. – 123 с.
63. Освітньо-професійна програма підготовки (галузь знань 0202 «Мистецтво», напрям підготовки 6.020207 «Дизайн», кваліфікація 3471 «Дизайнер-виконавець інтер'єру» / [Соломатова В. В., Бондар І. С., Чирчик С. В. та ін.] ; Міністерство освіти і науки України. – К., 2014. – 66 с.
64. Засоби діагностики якості вищої освіти (галузь знань 0202 «Мистецтво», напрям підготовки 6.020207 «Дизайн», кваліфікація 3471 «Дизайнер-виконавець інтер'єру» / [Соломатова В. В., Бондар І. С., Чирчик С. В. та ін.] ; Міністерство освіти і науки України. – К., 2014. – 90 с.

АНОТАЦІЇ

Чирчик С.В. Теоретичні і методичні основи формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру. – Рукопис

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, 2017.

У дисертації представлено теоретичне узагальнення й практичне розв'язання наукової проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру.

Здійснено історико-педагогічний аналіз проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру на різних етапах суспільного розвитку. Обґрунтовано теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх бакалаврів та проаналізовано категоріально-понятійний апарат проблемного поля дослідження. Уточнено сутнісні ознаки, структуру, критерії, показники та рівні розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців з дизайну інтер'єру на основі вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду. Визначено організаційно-методичні умови професійної підготовки майбутніх дизайнерів.

Розроблено, обґрунтовано й експериментально перевірено концептуальну модель і методику розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру та оптимізаційну модель динаміки формування професійної

компетентності. Створено і впроваджено навчально-методичне забезпечення щодо фахової підготовки майбутніх дизайнерів інтер'єру.

Ключові слова: дизайн-освіта; професійна підготовка майбутніх дизайнерів інтер'єру; професійна компетентність; інноваційне освітнє середовище, багатофакторна дисперсійна порівняльна модель; оптимізаційна модель динаміки формування професійної компетентності.

Чирчик С.В. Теоретические и методические основы формирования профессиональной компетентности будущих бакалавров дизайна интерьера. – Рукопись

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, Житомир, 2017.

В диссертации осуществлено теоретическое обобщение и практическое решение научной проблемы формирования профессиональной компетентности будущих бакалавров дизайна интерьера.

Представлен историко-педагогический анализ становления и развития дизайна, системы дизайн-образования в мире и в Украине; осуществлен категориально-понятийный анализ проблемного поля исследования; обоснованы современные методологические подходы к профессиональной подготовке будущих дизайнеров интерьера.

Профессиональная компетентность дизайнера интерьера рассматривается как интегральное качество личности, которое реализует готовность и способность человека к осуществлению профессиональной деятельности (проектирование предметно-пространственной среды с позиций художественно-пространственных, функционально-планировочных, конструктивно-технологических решений с учетом эргономических, технико-экономических и других показателей для обеспечения удобства и эстетически целесообразного взаимодействия среды с людьми) на основе сформированных знаний, умений, навыков и соответствующих профессионально-личностных качеств.

Выявлены особенности формирования профессиональной компетентности будущих дизайнеров интерьера в условиях глобализационных процессов и с учетом зарубежного опыта. Выяснены сущностные характеристики, структура, этапы, критерии, показатели сформированности профессиональной компетентности дизайнера интерьера.

Определены организационно-методические условия, которые предполагают развитие познавательного интереса и одаренности студентов в системе дизайн-образования, внедрение методики дизайн-проектирования, и математического моделирования как средства фундаментализации и системности в профессиональную подготовку будущих дизайнеров. Разработана целостная концептуальная модель развития профессиональной компетентности будущих дизайнеров интерьера.

Проанализированы методические основы дизайн-проектирования в условиях инновационной образовательной среды; рассмотрены психологические основы восприятия человеком произведений дизайнерского искусства. Обоснована структурно-логическая схема и методика профессиональной подготовки дизайнера интерьера; проанализированы роль практики, комплексного государственного экзамена и квалификационного дипломного проекта в системе дизайн-образования.

В практике высшей школы экспериментально проверена эффективность концептуальной модели и методики развития профессиональной компетентности будущих бакалавров; раскрыты и проанализированы этапы педагогического эксперимента, осуществлен анализ результатов экспериментальной работы. Этому способствовала разработанная авторская модель «Интеграл компетентности дизайнера» и оптимизационная модель динамики формирования профессиональной компетентности дизайнера интерьера, созданные на основе статистического регрессионного анализа, а также применения многофакторного дисперсионного анализа.

Создано учебно-методическое обеспечение профессиональной подготовки будущих дизайнеров. Авторские учебные программы, спецкурсы, учебные пособия внедрены в учебный процесс высших учебных заведений.

Подтверждено, что реализация разработанных моделей и методик существенно повышает эффективность формирования профессиональной компетентности будущих дизайнеров интерьера.

Ключевые слова: дизайн-образование; профессиональная подготовка будущих дизайнеров интерьера; профессиональная компетентность; инновационная образовательная среда; многофакторная дисперсионная сравнительная модель; оптимизационная модель динамики формирования профессиональной компетентности.

Chyrchyk S.V. Theoretical and methodological fundamentals of the formation of the professional competence in the prospective interior design Bachelors. – The manuscript

The dissertation for achieving scientific degree of the Doctor of pedagogical sciences in specialty 13.00.04 – theory and methodology of professional education. – Zhytomyr Ivan Franko State University. – Zhytomyr, 2017.

The thesis presents the theoretical generalization and practical solution of the scientific problem of professional competence formation in the prospective design Bachelors.

The historical and pedagogical analysis of the problem of forming the professional competence in the prospective Bachelors on interior design at various stages of social development is carried out. The theoretical and methodological principles of the professional training of the prospective Bachelors are substantiated and the categorical-conceptual apparatus of the problem field of the research is analyzed. The intrinsic features, structure, criteria, indicators and levels of formation

of professional competence in the prospective interior design specialists based on the study of foreign and domestic experience are specified.

The organizational-methodical conditions of professional training of in the prospective interior designers are determined and implemented as well as the methods of formation of their professional competence in the conditions of innovative educational environment are substantiated.

The conceptual model of the professional competence development of the prospective bachelors on interior design and optimization model of the diagnostics of higher education quality in a definite direction are developed, substantiated and experimentally verified. The educational-methodical maintenance of the professional training of the prospective interior designers is built implemented.

Keywords: design education; prospective interior designers' professional training; professional competence; innovative educational environment; multifactorial dispersion comparative model; optimization model of the dynamics of the professional competence's formation.